

**İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YEREL YÖNETİMLER AÇISINDAN BİR MEYDAN
YÖNETİM SİSTEMİ ÖNERİSİ:
ÜSKÜDAR MEYDANI ÖRNEĞİ**

VURAL ERCE

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. ALİ OSMAN KUŞAKCI

İSTANBUL, 2020

**İBN HALDUN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**YEREL YÖNETİMLER AÇISINDAN BİR MEYDAN
YÖNETİM SİSTEMİ ÖNERİSİ:
ÜSKÜDAR MEYDANI ÖRNEĞİ**

VURAL ERCE

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. ALİ OSMAN KUŞAKCI

İSTANBUL, 2020

ONAY SAYFASI

Bu tez tarafımızca okunmuş olup kapsam ve nitelik açısından, İşletme alanında Yüksek Lisans Derecesini alabilmek için yeterli olduğuna karar verilmiştir.

Tez Jürisi Üyeleri:

	KANAATI	İMZA
Doç. Dr. Ali Osman KUŞAKCI	_____	_____
Prof. Dr. Mustafa Kemal YILMAZ	_____	_____
Doç. Dr. Berk AYVAZ	_____	_____

Bu tezin İbn Haldun Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından konulan tüm standartlara uygun şekilde yazıldığı teyit edilmiştir.

Tarih

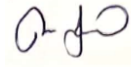
Mühür/İmza

AKADEMİK DÜRÜSTLÜK BEYANI

Bu çalışmada yer alan tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak toplanıp sunulduğunu, söz konusu kurallar ve ilkelerin zorunlu kıldığı çerçevede, çalışmada özgün olmayan tüm bilgi ve belgelere, alıntılama standartlarına uygun olarak referans verilmiş olduğunu beyan ederim.

Adı Soyadı: Vural ERCE

İmza:

ÖZ

YEREL YÖNETİMLER AÇISINDAN BİR MEYDAN YÖNETİM SİSTEMİ ÖNERİSİ: ÜSKÜDAR MEYDANI ÖRNEĞİ

Yazar Erce, Vural

İşletme Tezli Yüksek Lisans Programı (Türkçe)

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ali Osman KUŞAKCI

Haziran 2020, 90 sayfa

Tarihi kentlerde varlıkları ile kentlerin imajını oluşturan alanların (meydanlar, parklar, anıtsal alanlar, v.b.) korunması ve yaşatılması önem taşımaktadır. Böyle alanlar için hazırlanan kentsel tasarım projelerinin bu amaçlara katkısı yadsınamaz bir gerçektir. Şehirleşmenin başladığı andan itibaren kamusal alan meydanlar o topluluklar için buluşma noktası, sosyalleşme alanı ve yönetim birimlerinin hizmet verdiği bir alan olmuştur. Meydanları bu kadar önemli kılan nedenler dikkate alındığında bunların yönetimine ilişkin başarı kriterlerinin tanımlanması ve ölçülmesi de önem arz etmektedir. Şüphesiz yerel yönetimler açısından meydanları kullananların memnuniyeti ön plandadır. Bu açıdan bakınca bahse konu başarı ölçütleri ulaşım, güvenlik, çevre gibi kent meydanını tanımlayan temel faktörlere göre tanımlanabilir. Bu çalışmanın amacı iki başlıkta özetlenebilir: (i) Bir kent meydanının yönetimini halkın gözünde başarılı kılan ölçütleri tespit etmek ve buna dayalı bir Meydan Yönetim Sistemi (MYS) başarı skoru modeli önermek; (ii) çok zengin bir tarihe sahip olan İstanbul'un en önemli simgelerinden biri olan Üsküdar Meydanı'nın kentsel mekân yönetim performansının MYS kriterlerine göre değerlendirmek. Bu kapsamda 2016 ile 2020 yılları arasında Üsküdar Meydanı ile ilgili yapılan yenileme ve altyapı projeleri İstanbul Büyükşehir Belediyesinin ilgili Müdürlüğüne sorulmuş, Literatür taraması ve ön görüşmeler ile başarı kriterleri tespit edilmiştir. Bu başarı kriterlerin önemi Bulanık Tip-2 Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) yöntemi ile uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir, elde edilen önem değerleri ışığında bir anket tasarlanmıştır. Yapılan saha araştırmasında 'Meydan Kullanımı' ve 'Meydandan Beklenti ve Memnuniyet' anketleri gerçekleştirilmiştir. Saha çalışmasında bizzat meydanda incelemeler yapılmış, vatandaşın meydan ile ilgili düşünce, memnuniyet ve

beklentileri tespit edilmiştir. Çalışmanın sonuçları dikkate alındığında yeniden tasarlanan Üsküdar Meydanı'ndan memnuniyet kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur. Özellikle meydanın son yıllarda gelişen ulaşım altyapısı "Ulaşım" ana kriterinin yüksek puan almasını sağlamıştır. Bunun karşın meydan, çevre ve estetik bakımdan yetersiz bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aralıklı Tip-2 Bulanık AHP, Kent Meydanı Yönetim Sistemi, Meydan Başarı Kriterleri, Üsküdar Meydanı

ABSTRACT

A PUBLIC SQUARE MANAGEMENT SYSTEM MODEL FOR LOCAL GOVERNMENTS: THE EXAMPLE OF USKUDAR SQUARE

Student Name Erce, Vural

MA in Management

Thesis Supervisor: Assoc. Ali Osman KUŞAKCI

June 2020, 90 pages

It is important to protect and sustain the areas (squares, parks, monumental areas, etc.) that form the image of cities with their presence in historical cities. The contribution of urban design projects prepared for such areas to these goals is an undeniable fact. From the moment urbanization started, public squares have become a meeting point, a socialization area, and a service interface served by management units for the community. Considering the reason that make the squares so important, it is vital to define and measure the success criteria for their management. Undoubtedly, the satisfaction of those who use the squares is a priority from the perspective of local governments. From this point of view, the success criteria can be defined according to the main factors defining the main functions of city public squares such as transportation, security, environment, etc. The purpose of this study can be summarized under two points: (i) Firstly, to determine the criteria that make the management of a city square successful in the eyes of the public, and to propose a City Square Management System model. (ii) Secondly, to evaluate the urban space management performance of Üsküdar Square, with its very rich history one of the most important symbols of Istanbul, according to the proposed model. In this context, the renovation and infrastructure projects related to Üsküdar Square between 2016 and 2020 were evaluated with the relevant Directorate of the Istanbul Metropolitan Municipality, and the success criteria were determined through literature review and preliminary interviews. Then, experts assessed the importance of these success criteria with Interval Type-2 Fuzzy Analytical Hierarchy Process (AHP) method. Next, questionnaire was designed in the light of the significance values obtained in the previous stage. Considering the significance scores, 'Square Usage' and 'Expectation from the Square' surveys were conducted. In the field study, opinions, satisfaction and

expectations of the citizens regarding the use of the square were determined. Considering the results of the study, satisfaction from the redesigned Üsküdar Square was found to be acceptable. Especially the transportation infrastructure of the square, which has developed in recent years, has ensured the main criterion of the “Transportation” a high score. However, the square was found insufficient in terms of environment and aesthetics.

Keywords: City Square Management System, Interval Type-2 Fuzzy AHP, Square Success Criteria, Üsküdar Square,

TEŞEKKÜR

Tez alıőmamda planlanmasında, araőtırılmasında, yürütülmesinde ve oluşumunda ilgi ve desteğini esirgemeyen, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, yönlendirme ve bilgilendirmeleriyle alıőmamı bilimsel temeller ışığında őekillendiren Danıőman Hocam Do. Dr. Ali Osman KUŞAKCI'ya teşekkür ederim.

Araştırmanın yürütülmesinde maddi ve manevi yardımlarını gördüğüm İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kentsel Tasarım Müdür Yardımcısı Mimar Zuhal AYANOğLU'na ve değerli idarecilerime teşekkür ederim.

alıőmam boyunca benden bir an olsun desteğini esirgemeyen değerli eőim Özlem'e ve tez dolayısıyla yeteri kadar zaman ayıramadığım oğullarım Ayaz Yahya ve Ertuğrul Efe'ye sonsuz sevgilerimi sunarım.

Vural ERCE

İSTANBUL, 2020

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iv
ABSTRACT	vi
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiii
GÖRSELLER LİSTESİ	xv
SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xvi
BÖLÜM I GİRİŞ	17
1.1. Problem Çerçevesi ve Araştırma Soruları.....	18
1.2. Kullanılacak Yaklaşım ve Çalışmanın Katkısı	21
BÖLÜM II YEREL YÖNETİMLER AÇISINDAN KENT MEYDANI KAVRAMI	23
2.1.Kamusal Alan Kavramı	23
2.2. Kamusal Alan olarak Meydan Kavramı.....	24
2.3. Meydanların Tarihsel Gelişimi.....	25
2.4 Meydanların Özellikleri	26
2.5. Meydan Unsurları.....	27
2.6. Meydan Fonksiyonları.....	28
2.7. Meydan Tipleri	29
2.8. Kent Meydan Yönetim (KMY) Modelleri	30
2.8.1. Devlet Merkezli Model	31
2.8.2. Market Odaklı Model (Piyasa Merkezli)	32
2.8.3. Topluluk Odaklı Model.....	32
2.9. Kentsel Mekân Başarı Ölçütleri ve Meydan Kalite Kriterleri.....	34
2.10. Meydan Yönetim Sistemlerinde Performans (Başarı) Kriterleri.....	34
2.11. Kentsel Mekânda Başarı Adımları	36
BÖLÜM III ÜSKÜDAR MEYDANI	38
3.1. Üsküdar Meydanı'nın Tarihi	38
3.2. Üsküdar Meydanı Ulaşım Ağı.....	39
BÖLÜM IV ARAŞTIRMADA KULLANILAN METODOLOJİ	43

4.1. Metodoloji	43
4.2. Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) Yöntemi.....	44
4.3. Faktör Analizi.....	48
4.3.1. Faktör Analizinin Adımları	48
BÖLÜM V ÜSKÜDAR MEYDANI İÇİN KMY BAŞARI SKORU OLUŞTURULMASI	50
5.1. Aralıklı Tip 2 Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) Uygulaması.....	50
5.2. Anket Çalışması	52
5.2.1. Yöntem	54
5.2.2. Uygulama ve Analiz.....	54
5.3. Açıklayıcı Faktör Analizi ile Faktörlerin Değerlendirilmesi	59
5.3.1. Uygulama ve Analiz.....	59
5.4. Üsküdar Meydanının KMY Başarı Skoru	65
5.5. Yeni Üsküdar Meydanına İlişkin Halkın Görüşleri	67
BÖLÜM VI SONUÇ	82
REFERANSLAR.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	89

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. Mekânsal Kalite Parametreleri	18
Tablo 2.1. Kamusal Alanı Oluşturan Temel Unsurlar	27
Tablo 4.1. İkili Karşılaştırmalar Ölçeği	45
Tablo 4.2. Rassallık İndeksi Tablosu	46
Tablo 4.3. Kullanılan Sözel ifadeler Ve Aralıklı Tip-2 Bulanık Sayı Karşılıkları	47
Tablo 4.4. KMO Derecelendirme Tablosu	49
Tablo 5.1. Uzman Tarafından Doldurulan Karşılaştırma Formu	51
Tablo 5.2. Katılımcıların Demografik Bilgileri	53
Tablo 5.3. KMY Başarı Ölçütlerine İlişkin Yapılan Anketteki İfadelerin Dağılımı	54
Tablo 5.4. Ulaşım Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı	56
Tablo 5.5. Güvenlik Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı	56
Tablo 5.6. Uygunluk Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı	57
Tablo 5.7. Bakım Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı	57
Tablo 5.8. Çevre Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı	58
Tablo 5.9. İşlevsellik Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı	58
Tablo 5.10. Sosyal Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı	58
Tablo 5.11. Estetik Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı	59
Tablo 5.12. Alt Kriterlerin Dağılımı	59
Tablo 5.13. KMO and Bartlett's Test	60
Tablo 5.14. Toplam Açıklanan Varyans	61
Tablo 5.15. Pattern Matrix Analizi	62
Tablo 5.16. Değişkenlerin Revize Sonrası Dağılımı	63
Tablo 5.17. Revize Sonrası KMO and Bartlett's Testi	63
Tablo 5.18. Toplam Açıklanan Varyans	64
Tablo 5.19. Pattern Matrix	65
Tablo 5.20. "Meydan Engelli Vatandaşlar için Uygundur" Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı	72
Tablo 5.21. Meydanlarda Olması İstenilen Kültürel Etkinlikler Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı	72
Tablo 5.22. Üsküdar Meydanı Hangi Kurum Tarafından Yönetiliyor Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı	78
Tablo 5.23. Üsküdar Meydanını Kim Yönetmeli Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı	79

Tablo 5.24. Meydan Yönetim Memnuniyet Durumunu Önermesine İlişkin
Cevapların Dağılımı

79

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1. Üsküdar Meydanı Ve Yakın Çevresinde Bulunan Tarihi Ve Kültürel Yapılar	38
Şekil 3.2. Üsküdar Meydanı Ulaşım Ağ	40
Şekil 4.1. Araştırmanın Metodolojisi	44
Şekil 4.2. Varimax Yöntemi	49
Şekil 5.1. Elde Edilen Normalize Ağırlıkları	51
Şekil 5.2. Anket Analiz Akış Şeması	52
Şekil 5.3. Üst Kriterlerin Anket Sonrası Ortalama Skorları	66
Şekil 5.4. Üst Kriterlerin Ağırlıklı Skora Katkıları	67
Şekil 5.5. Katılımcıların Meydanın Bulunduğu İlçede İkamet Durumlarına İlişkin Cevapların Dağılımı	68
Şekil 5.6. Katılımcıların Meydana Ulaşım Şekline İlişkin Cevapların Dağılımı	68
Şekil 5.7. Üsküdar Meydanının Kullanılma Sıklığına İlişkin Cevapların Dağılımı	69
Şekil 5.8. Meydanı Kullanma Amacına İlişkin Cevapların Dağılımı	70
Şekil 5.9. Meydanda Geçirilen Zaman Aralığına İlişkin Cevapların Dağılımı	70
Şekil 5.10. Meydanın Hangi Yaş Grubu İçin Uygunluğu Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı	71
Şekil 5.11. Meydanda Geçirilen Vakte İlişkin Cevapların Dağılımı	71
Şekil 5.12. Meydan Denilince Akla Gelen Tanımlamalar Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı	73
Şekil 5.13. Meydanda En Çok Keyif Alınan Şeyler Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı	74
Şekil 5.14. Meydan Beklentiyi Karşılıyor önermesine ilişkin Cevapların Dağılımı	74
Şekil 5.15. Meydandan Beklenti Sorusuna “Hayır” Cevabı Verenlerin Nedenlerine İlişkin Cevapların Dağılımı	75
Şekil 5.16. Üsküdar Meydanı Denilince Aklınıza Gelen İlk Obje/Yapı Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı	75
Şekil 5.17. Meydan İle İlgili Akla İlk Gelen Kelime-Simge Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı	76
Şekil 5.18. Meydanda En Çok Nelerden Rahatsızlık Duyuyorsunuz Sorusuna Verilenin Cevapların Dağılımı	77
Şekil 5.19. Meydanda Daha Fazla Vakit Geçirmek İçin Nelerin Olması	

Gerektiği Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı	77
şekil 5.20. Üst Kriterlerin Ağırlıklı Skorları	80

GÖRSELLER LİSTESİ

Görsel 3.1. Yeni Üsküdar Meydanı 2020 Yılı Drone Çekimi	39
Görsel 3.2. Dolgu Öncesi Üsküdar Meydanı	40
Görsel 3.3. Yeni Üsküdar Meydanı Dolgu Alanı Sonrası Görüntüsü	41

SEMBOLLER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AHP	Analitik Hiyerarşi Prosesi
CI	Tutarlılık İndeksi
CR	Tutarlılık Oranı
FA	Faktör Analizi
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
KMS	Kent Meydan Skoru
KMY	Kent Meydan Yönetimi
KFA	Keşfedici Faktör Analizi
KMO	Kaiser Mayer Olbin
MYS	Meydan Yönetim Sistemi
PPS	Project Public Space
RI	Rassallık İndeks

BÖLÜM I

GİRİŞ

Geçmişten günümüze yaşamın olduğu her yerde meydanlar kentlerin doğal gelişimi neticesinde ortaya çıkmıştır. Bazen ticaretin yoğun olarak yapıldığı bir yer, bazen de kamu kurumlarının konumlandığı bir yer meydan özelliği kazanmıştır. Bu nedenle meydan bir şehrin kalbinin attığı yerdir.

Meydanlar kent yaşamı içinde göz önüne alındığında, halkın bu alanları kullanması konusunda tatmin olması gerekmektedir. Bir meydanın başarılı sayılabilmesi için bazı kriterleri sağlaması ve bazı amaçlara hizmet etmesi gerekmektedir (İ.B.B.M.Y.S., 2016).

Meydanlar çeşitli yapılarda tasarlanarak farklı amaçlara hizmet etmeleri sağlanabilir. Topluma açık olan meydanlar insanların sosyalleşmelerinde önemli rol oynar. Zira yaşam alanlarının tarihi gelişimleri incelendiğinde öncelikle merkezi bir meydanın belirlendiği ve diğer yaşam alanlarının meydan çevresine inşa edildiği ortaya çıkmaktadır.

Bir yapının oluşturulması kadar, yapının varlığının sürdürülmesi hatta geliştirilmesi de son derece önemlidir. Bu bağlamda, yerel yönetimlerin belli bir bölgede yaşayan vatandaşlarına bir arada yaşamının gereği olarak bazı konularda hizmet üretmesi yasal zorunluluktur.

Yerel yönetimler, "...belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun bireylerine, bir arada yaşamak nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacıyla kurulan, karar organları yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip üstlendiği hizmetler için kendi örgütsel yapısını kurabilen, merkez yönetimi ile ilişkilerinde idari özerklikten yararlanan kamu tüzel kişisi" (Parlak ve Ökmen, 2016; Sezik, 2016) olarak tanımlanmaktadır.

Kentlerin tarihi dokusunun ve eserlerinin korunmasına yönelik yetki, belediye ve il özel idarelerindedir. Bu idarelerin, kendi yetki sınırlarında yaşayan vatandaşların ortak ihtiyaçlarının karşılanması başta olmak üzere turizm, kültür, sanat ve tabiat varlıkları ile ilgili çalışma yapma sorumlulukları vardır (Sezik, 2016).

Bu minvalde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kentsel Tasarım Müdürlüğü bünyesinde İstanbul'da yer alan meydanlar için yönetim sistemi oluşturulması planlanmıştır. Kurulacak olan yönetim sistemi ile meydanların kullanım etkinliğinin artırılması, toplumsal yaşam kalitesinin yükseltilmesi sürdürülebilir meydan tasarımlarının gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

1.1. Problem Çerçevesi ve Araştırma Soruları

Kamusal alanların tasarımı, fiziksel yapısı ve başarısına dair ölçümünü içeren kapsayıcı yaklaşımlarla artık daha çok karşılaşmaktayız. Bu doğrultuda kamusal alanları geliştirme çalışmaları ön plana çıkmakta ve önem kazanmaktadır (İnceoğlu, 2016).

Tablo 1.1. Mekânsal Kalite Parametreleri

İşlevsel Kalite Kullanımı ve Eylemler	Estetik	Yapım Kalitesi	Bakım ve Hizmet Kalitesi
Ulaşılabilirlik			
Erişilebilirlik	Düzen	Detaylandırma	Bakım Onarım
Çeşitlilik			
Esneklik			
Güvenlik	Kimlik	Malzeme	
Mekânsal Bütünlük			Kamu ve Özel Hizmetler
Konfor	Etki-Çekim	Dayanıklılık-Sağlamlık	
Sürdürülebilirlik			

Meydanların kent yaşamı içindeki konumu göz önüne alındığında, halkın bu alanlarda sunulan hizmetten memnun kalması çok önemlidir. Bir meydanın başarılı

sayılabilmesi için bazı kriterlerde tatminkâr bir hizmet seviyesi sunması ve bazı amaçları yerine getirmesi gerekmektedir. Bu konuda bazı çalışmalar yapılmış ve meydan başarı kriterleri çerçevesi ortaya çıkmıştır. Kentsel mekânların niteliğini ortaya koymak konusunda farklı araştırmacılar farklı ölçütler belirlemişlerdir. Bu başarı ölçütlerinden bazıları şunlardır: Karmaşıklık, çok büyük sayıda hareket örüntüsü, birincil kullanımların çeşitliliği, iyi biçimlenmiş bir ekonomi, aktif bir sokak hayatı, açık saatlerde çeşitlilik, insanları harekete geçiren şeyleri içermesi, okunabilirlik, imgelenebilirlik ve bilinebilirlik (Montgomery, 1998).

Son dönemlerde çok konuşulan ve çeşitli düzenlemelerle değişime uğrayan, zamanın ihtiyaçlarına karşılık vermesi beklenen meydanlar ve çevreleri tarihsel değişim sürecinden yola çıkılarak mekânsal kalite parametreleri (Çınar Altınçekiç, Ergin, & Tanfer, 2015) açısından irdelenmiştir. Bu kalite parametreleri aşağıdaki Tablo 1.1’de gösterilmiştir.

Aynı şekilde birçok araştırmacı ve kurum (PPS, ULI, Spacesyntax,vb.) başarılı kentsel mekân yaratabilme ilkeleri ortaya koymaya çalışmışlardır. Özellikle “meydanların” başarılı ve kaliteli olabilmesine yönelik düşünce ve ilkelerden bazıları şunlardır:

1. İmaj ve Kimlik (Image and Identity)
2. Cazibe Odağı Gezilecek Yerler (Attractions and Destinations)
3. Konfor İmkânları (Amenities)
4. Esnek Tasarım (Flexible Design)
5. Mevsimsel Strateji (Seasonal Strategy)
6. Kolay Giriş (Access)
7. Meydanın İç ve Dış Sınırları (The Inner Square & The Outer Square)
8. Birçok Noktadan Ulaşılabilirlik (Reaching out Like an Octopus)
9. Yönetimin Merkezi Rolü (The Central Role of Management)
10. Çeşitli Sermaye Kaynakları İle Desteklenebilirlik (Diverse Funding Sources) (PPS, 2015).

Çalışmanın gerçekleştirildiği Üsküdar Meydanı tarihiyle İstanbul’un en güzel meydanlarından. İlçenin, hem doğal güzellikleri, hem de tarihi ve ticari bir merkez olması yerel yönetimler açısından çalışmanın katkılarını daha önemli kılmaktadır.

Üsküdar Meydanı farklı dönemlerde Persler, Büyük İskender, Britanya Krallığı, Roma İmparatorluğu tarafından yönetilmiştir. Roma İmparatoru Constantinus'un Roma'dan başka bir yerde başşehir oluşturma düşüncesiyle Byzantion (İstanbul)'u tercih etmiştir. İstanbul, M.Ö. 660 yılında kurulmuş ve 990 sene sonra Roma İmparatorluğu'nun başkenti olmuştur. Bir ticaret merkezi olarak kurulan Kadıköy ve Üsküdar Bizans öncesi ve Bizans döneminde Anadolu yakasındaki önemli ticaret merkezleri olma özelliklerini korumuşlardır (Taşçı, 2012).

Üsküdar Meydanı aynı zamanda Üsküdar İlçesinin merkezi olarak kabul edilir. Bir nevi İmparatorluklara başkentlik yapan İstanbul'un Asya'ya açılan kapısı olmuştur. İstanbul'un fethi ile meydan; ticarethaneler, camiiler ve çeşmeler ile merkezi bir yer statüsü kazanmıştır. Günümüzde de bu aynı önem ve ehemmiyete sahiptir.

Bu değişim günümüz kent meydanlarını çok etkilemiş, ya tamamen bakımsızlığa terk edilmiş ya da meydan bazı kişilerce işgal edilerek amacı dışında kullanıma maruz kalmıştır. Kendi öz değerleri ikinci plana atılan ve hak ettiği değeri göremeyen meydanlar bir yönetim sistemi olmamasının zararını görmüştür.

Bu ve benzeri birçok sebebe bağlı olarak günümüzde kent meydanları birçok farklı kent mekânı gibi kentsel yenileme yeniden canlandırma projeleri ile yeniden yorumlanmakta ve kent yaşamına kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışma kapsamında;

- Yerel Yönetimler açısından meydan kavramı nasıl gelişim göstermiştir?
- Kent Meydanı Yönetimine (KMY) neden ihtiyaç duyulmaktadır?
- Meydanlar için nasıl bir KMY modeli geliştirilebilir?
- Bir KMY modelinde dikkate alınması gereken başarı kriterleri hangileridir?
- Meydanı kullanılanlar oluşturulan modele göre Üsküdar Meydanı'nın performansını nasıl bulmaktadır?

sorularına cevap aranmıştır.

1.2.Kullanılacak Yaklaşım ve Çalışmanın Katkısı

Bu tezde araştırmanın temelini oluşturan kentsel mekân başarı ölçütleri ve üst-alt kriterlerin belirlenmesi için literatür taraması, yüz yüze uzman görüşleri ve bir dizi anket ile araştırma yapılmıştır. Bu süreç neticesinde, Ulaşım, Uygunluk, Güvenlik, Estetik, Bakım, Çevre, İşlevsellik ve Sosyal ve Kültürel Faaliyetler çalışmanın üst kriterlerini oluşturmuştur.

Ayrıca, herhangi bir meydana yapılacak iyileştirme çalışmalarında hangi kriterden başlanması ve hangi kriterin daha önemli olduğu ile ilgili uzman görüşlerinin alınmıştır. Şüphesiz bu süreç çeşitli belirsizlikler altında toplanmış olan verilerin öznel olarak uzmanlar tarafından değerlendirilmesini gerektirmektedir. Belirsizliğin var olduğu ya da kesin olmayan bilgilerle kararlara ulaşılması gereken durumlarda bulanık mantık iyi bir çerçeveye sunmaktadır. Ele alınan problem dikkate alındığında karar süreçlerinde belirsizlik, sözel bilginin ya da sübjektif değerlendirmelerin yer almasından kaynaklanabilir (Kuşakcı, Ayvaz, Öztürk, & Sofu, 2019; Temur, Kaya, & Kahraman, 2014; Zadeh, 1965). Bu nedenle bu çalışmada uzman görüşlerin değerlendirilmesi Aralıklı Tip-2 Bulanık AHP yöntemi ile gerçekleştirilmiştir.

Yapılan çalışma kapsamında, Üsküdar Meydanı'nın yönetimini kentsel mekân başarı kriterlerine göre değerlendirmek amacıyla, meydanı kullanan vatandaşlarla meydanın mevcut durumu ve gelecekteki beklentilerine dair görüşlerini içeren anket uygulaması yapılmıştır.

Araştırma verilerinin analizi bilgisayar ortamında "SPSS 22.0"(Statistical Package for the Social Sciences) istatistik paket programı kullanılarak yapılmıştır. Bir olayın oluşumunu etkileyen çok sayıda değişken bulunmaktadır. Değişkenlerin fazla olması ve etkilerinin karmaşık olması ancak istatistiksel bir model geliştirilerek ve değişkenler arası ilişki kurularak açıklanabilir. Bu çalışmada da, gerçekleştirilen ankette sorulan çok sayıda değişkenin birbirleri ile olan ilişkisini inceleyip bunları az sayıda ortak faktöre indirgemek için açılımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Bu sayede çok değişkenden en az bilgi kaybı ile verilerin yorumlanabilmesi sağlanmıştır.

Bu kapsamda KMY Başarı Skoru için elde edilen faktörlerin uygunluğu yapılan faktör analizi ile desteklenmiş; revize edilen değerlendirme kriterlerine göre Üsküdar Meydanı için bir KMY Başarı Skoru hesaplanmıştır.

Anket kapsamında ayrıca halkın Üsküdar Meydanına ilişkin görüşleri doğrudan sorulmuş, kent meydanı yönetimine ilişkin iyileştirme önerileri alınmıştır. Anketin bu kısmı dikkate alınarak yöneticiler için çıkarılabilecek öneri ve tavsiyeler de teze eklenmiştir.

Tezin bundan sonraki bölümleri şu şekilde tasarlanmıştır. İkinci Bölüm yerel yönetimler açısından kent meydanı kavramının incelenmesine ayrılmış, Üçüncü Bölümde Üsküdar Meydanı bir önceki bölümde çizilen çerçeveye odaklanılarak tanıtılmıştır. Dördüncü Bölüm araştırmada kullanılan teorik arka planı vermiş ve kullanılan metodolojinin sunumuna ayrılmıştır. Beşinci Bölüm uygulamanın adımlarını ve sonuçlarını detaylı şekilde sunmaktadır. Bu bölümde ayrıca halkın yeni tasarlanan meydana ilişkin görüşleri doğrudan sorgulanmış, yönetsel çıkarımlar yapılmıştır. Çalışmanın son bölümünde çalışmanın önemine ve bulgularına ilişkin bir özet sunulmuş ve tez sonlandırılmıştır.

BÖLÜM II

YEREL YÖNETİMLER AÇISINDAN KENT MEYDANI KAVRAMI

2.1.Kamusal Alan Kavramı

Şehir-kent sözlük anlamı olarak “nüfusun büyük bölümünün ekonomik faaliyet alanı olarak ticaret, sanayi, yönetim ve hizmetle ilgili işlerle geçimini sağladığı, toplumsal ve kültürel bir örgütlenmenin olduğu yerleşim alanı” şeklinde Türk Dil Kurumu sözlüğünde ifade edilmektedir.

Artan şehirleşme ile birlikte yerleşim alanı içerisinde, vatandaşların kentsel yaşam faaliyetlerini sürdürdüğü, ‘kent içinde, binalar dışında geri kalan tüm alanlar’ olarak tanımlanan, kentsel mekân kamusal alan kavramı ortaya çıkmıştır. Tarihsel süreçte önemli bir yere sahip olan ve kent için büyük anlamlar ifade eden kentsel mekânlar, büyük medeniyetler tarafından çeşitli günlük faaliyetlerin ve etkinliklerin gerçekleştirilmesi amacıyla kullanılmıştır. Kentsel mekânlar Mısır, Roma, Yunan ve Osmanlı gibi medeniyetlerde farklı yollarla halka hizmet etmiştir.

İnsanlar kamusal alanlarda günlük ihtiyaçlarını karşılar ve birbirleriyle iletişim halinde olurlar. Buna binaen, merkezi olma özelliği taşıyan bu alanlar fiziki özellikleri ile yaşam kalitesini etkiler ve yaşanan mekânda kaliteyi ön plana çıkarır (Saylan ve Erdönmez-Dinçer, 2017).

Kamusal alan ile ilgili birçok tanımlama yapılmıştır:

“İnsanların yürüyüşleri ya da günlük işleri için kullanacağı; dinlenme bir araya gelme ve şehrin keyfini çıkarabilecekleri alanlar”

“Birbirini tanımayan insanların arasındaki etkileşim oluşturabilecek bir kesişme noktası olduğu, “yarı duyma ve yüz ayırt edebilme” eyleminin gerçekleştiği alanlar”

“Kamusal alan insanların rahatlıkla erişebileceği doğal ve yapılı çevrenin her parçasıyla ilgilidir. Aynı zamanda tüm sokak, meydan, konut ve ticari yerleşim alanlarına ait diğer yol haklarını da kapsar”

ifadeleri bunlardan bazılarıdır (İ.B.B.M.Y.S., 2016).

Kentsel mekânlar arasında caddeler, sokaklar, park gibi alanların yanı sıra; kent kimliğini ve tarihini ortaya koymakta çok önemli bir yere sahip olan meydanlar da yer almaktadır. Kent meydanları, kent insanının sosyalleşme, buluşma, dinlenme alışveriş yapma gibi amaçlarla en sık kullandıkları kentsel mekânlardır (İ.B.B.M.Y.S., 2016).

2.2. Kamusal Alan olarak Meydan Kavramı

Antik dönemde Ortaçağ, Rönesans ve modern Çağdaki oluşumlara kadar beşeri yerleşmeler Mısır’da mistik, Roma’da askeri, Yunan’da sosyal düzen esasına göre kurulmuşlardır. Bu kentlerin organize ve bilinçli şekilde yaşamın geçtiği kentsel mekânları vardır. Bu mekânlara her zaman bir ya da birkaç fonksiyon yüklenmiştir; Pazar yeri, toplanma yeri, kavşak gibi.

Meydan sözcüğü “Pleatea” kökünden türemiştir ve tarih boyunca farklı dillerde şu isimlerle betimlenmiştir: Romalılar “Forum”, İtalyanlar ‘piazza’, Almanlar ‘platz’, İspanyollar ‘plaza’ olarak adlandırmıştır (İ.B.B.M.Y.S., 2016).

Meydan kelimesi Türkçe’ye Arapça’dan geçmiş ve Türk Dil Kurumu (2020) sözlüğünde;

- “Alan”
- “Yarışma, eğlence veya karşılaşma yeri”
- “Bulunulan yer ve çevresi, ortalık”

- “Fırsat, imkân veya vakit”
- “Mevlevi tekkelerinde ayin yapılan yer.”

olarak tanımlanmaktadır.

Bunun yanında literatürde aynı olguyu anlatan farklı tanımlara rastlanılmıştır.

Moughtin, meydanın “mevcut planının, varolan topografik özellikler ile yüksek önem taşıyan, koruma ve kalıcılık isteyen binalar, anıtlar, yol yapım çalışmaları ile ortaya çıkan sorunlara bulunan çözümler” ile son şeklini aldığı sonucuna varır (Rouse vd., 2003; İ.B.B.M.Y.S., 2016).

Norberg-Schulz (1971), meydanı “kentsel yapının en belirgin ve göze çarpan unsuru olarak tanımlanmıştır. Açıkça sınırları belirlenmiş bir yer olduğundan, zihinde canlandırılması, düşünülmesi en kolay olandır ve hareket için bir hedefi temsil eder.” diye belirtmiştir.

Zucker (1959), meydanı “kamusal-halka ait arazide bir psikolojik park yeri” olarak tanımlamıştır.

Meydanların insanların ihtiyaçlarını karşılaması ve kültürel açıdan katkı sağlaması beklenir. Aynı zamanda meydan, geçmiş ve gelecek arasında bir köprü görevi yapar (Çınar Altınçekiç vd., 2015).

Kentlerin can damarı olan meydanlar, toplumsal ve kültürel yaşamın merkezi olmuştur. Kentliler için meydan, ihtiyaçlarını en kısa sürede, herhangi bir engelle karşılaşmadan yapabileceği yerdir (Erturan, 2011).

Meydanlar tarih boyunca, şehirlilerin ve o bölgeyi ziyaret edenlerin bir araya geldikleri, rahatça hareket ettikleri ve birbirleri ile muhabbet ortamı buldukları çok amaçlı kullanım mekânlarıdır (Uzgoren, 2016).

2.3. Meydanların Tarihsel Gelişimi

Meydanlar, Ortaçağ Avrupa şehirlerinde pazar yeri, şenlik ve merasim alanı olarak kullanılmış ve dini yapıların etrafında yer almışlardır. Ancak Türk şehirlerinde, büyük

anıtsal yapıların çevresinde oluşmamıştır. Bununla birlikte Pazar yerlerinde oluşan açık alanlar “Pazar yeri” yerine “Pazar Meydanı” tabiriyle ifade edilmiştir (Metin, 2013).

Meydanlarda, modernizm ile birlikte ortaya çıkan izole edilmiş bina formu 19. yüzyıldan itibaren değişmeye başlamıştır (Favole, 1995). Meydanların çeşitli fonksiyonlara imkân vermesi yeniden yapılanmasına neden olmuştur. Özellikle 20.yüzyılda meydanlar; alış-veriş, toplanma, ticari faaliyetler vb. fonksiyonların gerçekleştirildiği mekânlar olarak düzenlenmiştir (Önder, 2002).

2.4 Meydanların Özellikleri

Günümüz meydanlarının en önemli fonksiyonları vatandaşlara birlikte zaman geçirme ve ihtiyaçlarını karşılama imkânı sunması ve o bölgenin kültürünü yansıtan alanlar olmasıdır (Önder, 2002).

Günümüz kentlerinde; kamusal binaların çevresi, buluşma yerleri, gösteriler için toplanma mekânları, tiyatro, sinema, restoran, kafe gibi yerler, alış-veriş yapılan sokaklar, ofis gruplarının yer aldığı çevreler, konut alanlarında yer alan yarı özel mekânlar, trafik kavşakları ve daha pek çok dış mekânlara gereksinim vardır. Bu mekânların oluşturduğu meydanlar ise kentte birçok fonksiyonu gerçekleştirirler. Yapılan araştırmalara göre günümüz meydanlarında kullanımların %90’ını oturma, beslenme, gezinme, yeme-içme okuma, izleme, dinlenme gibi aktiviteler oluşturmaktadır. Halka yönelik gösteriler, eğlenceler, çılgın görünüşlü kişiler, işle ilgili ayaküstü sohbetler meydanların kullanımını artırmaktadır. Yalnız yaşayan insanların arkadaşlık etmek ya da yoğun çalışanların iş stresinden kurtulmak için öğle aralarında meydanları kullandığı gözlenmiştir (Marcus ve Francis 1998; İ.B.B.M.Y.S., 2016).

Meydanlar kentlerin kimliğini yansıtmaktadır. “Kent kimliği, kentin imgesini etkileyen; her kentte farklı ölçek ve yorumlarla kendine özgü nitelikler taşıyan; fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, tarihsel ve biçimsel faktörlerle şekillenen; sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan, geçmişten geleceğe uzanan büyük bir sürecin ortaya çıkarttığı anlam yüklü bütünlüktür” (Çınar Altınçekiç et al., 2015).

Özalp (2008), meydanları o kentte yaşayan vatandaşların birbirleriyle iletişime geçtikleri, sohbet ettikleri ve bir arada yaşadıkları ve kent kimliğinin tartışıldığı noktalar olarak betimlemektedir.

(Çınar Altınçekiç et al., 2015), Meydanları kentin itibar mekânı olarak kabul etmekte ve bazı ülkelerin meydanları ile tanındığını, sembolize edildiğini belirtmektedir.

2.5. Meydan Unsurları

Carmona vd. (2008)'ne göre, kamusal alanı oluşturan unsurlar: Binalar, Manzara (Peyzaj), Altyapı ve Kullanım olarak belirtilmiştir. Meydanları oluşturan temel unsurlar Tablo 2.1'de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Kamusal Alanı Oluşturan Temel Unsurlar

Binalar	Manzara	Altyapı	Kullanım
Duvarlar	Ağaçlar	Karayolu ve Bisiklet Yolları	Etkinlikler
Yapı	Bitki Yatakları ve Dikim	Otobüs Durakları	Toplantılar
Pencereler	Çimler	Tramway ve Otobüs Hatları	Sokak Ticareti
Giriş ve Çıkışlar	Saksılar ve Asılı Sepetler	Trafik ışıkları ve yol tabelaları	Pazarlar
Balkon ve Çıkıntılar	Kaldırım	Telefon Direkleri	Dışarıda Yeme İçme
Vitrinler	Yol Yüzeyi	Telekomünikasyon	Kulübeler
Yön İşaretleri	Hız Kesiciler	Sokak Aydınlatmaları	Oyun alanları
Bina aydınlatmaları	Merdivenler	Telematik	Parklar
Işıklandırma	Sınır duvarları, Çitler ve Korkuluklar	Park için ayrılmış özel alanlar, otopark sayaçları, otoparklar	Spor Tesisleri
Sanat çalışmaları	Kamu Sanatı	Umumi tuvaletler	Perakende Kullanım
Dekorasyon	Çeşmeler, Su elemanları	Atık ve Geri dönüşüm kutuları	Serbest Kullanım
Saçaklar	Yön işaretleri	CCTV direkleri ve kameralar	Toplu Kullanım
Şehrin silüeti ve çatıların görünümü	Reklam	Telefon ve posta kutuları	Evler
Sıra sütunlar	Sokak Mobilyası	Oluk ve kanalizasyonlar	İş Yerleri
Köşeler	İskele Babası	Kamuya ait Kutular	Endüstriyel Kullanım
Bayrak ve Afişler	Barınak ve Sahneler	Yeraltı Hizmetleri	Turizm
Anıt Heykeller ve Kent	Festival Dekorasyonu	Servis Alanları	

Carmona vd. (2008)'ne göre, Binalar, Manzara ve Altyapı kategorileri fiziki olduğundan yönetimi kolaydır. Ancak, Kullanım kategorisi insan faaliyetlerini kapsadığından yönetimi en zor olanı ve kamusal alanı kamusal alan yapan en önemli unsur olarak görmektedir.

2.6. Meydanın Fonksiyonları

Meydanlarda yapılan sosyal ve kültürel faaliyetler, meydanların belli başlı amaçlara hizmet ettiğini gösterir. Her bir vatandaşın farklı amaçları olduğundan meydanların da bu amaçları karşılayacak düzenlenmelere ihtiyacı vardır. Gehl, (2012) bu amaçları gerçekleştirme durumlarına göre bu eylemleri kategorize ederek üç ana grupta toplamaktadır:

- Zorunlu Etkinlikler: Vatandaşların temel ihtiyaçlarının karşılamasında alternatifinin olmadığı eylem türüdür. Örneğin, resmi işlemler vb.
- İsteğe Bağlı Etkinlikler: Fiziki koşullara bağlı gelişen, vatandaşların zaman konusunda uygun olduğu faaliyet türüdür. Örneğin; koşu yapmak, bisiklet sürmek vb.
- Sosyal Etkinlikler: Vatandaşlar tarafından planlı bir şekilde gerçekleştirilen sosyal aktivitelerdir. Örneğin, kültür-sanat etkinlikleri vb.

Meydanlar birçok fonksiyonu aynı anda barındırmaktadırlar. Yıldız (2007) bu fonksiyonları dört başlıkta özetlemiştir:

- 1.Şehir ekolojisine ilişkin fonksiyonlar,
- 2.Şehirselle estetik fonksiyonlar,
- 3.Simgesel fonksiyonlar,
- 4.Rekreasyonel fonksiyonlar.

Meydanların en önemli fonksiyonu rekreasyonel faaliyetleri barındırması ve bu faaliyetlere fırsat tanınmasıdır. Günümüz meydanları için geleneksel meydan anlayışında fonksiyonel değişimler gerçekleşmiştir. Böylece meydanlar; alışveriş,

oyun, buluşma, dinlenme, trafik vb. fonksiyonların gerçekleştirildiği açık ortak alan olarak geliştirilmiştir (Özalp, 2008).

Şavklı (2013), vatandaşların meydanı kullanım amaçlarını, meydanların hangi aktiviteye ne kadar imkân tanıdığını değerlendirerek şu şekilde sıralamıştır:

1. Spor yapmak
2. Dinlenmek-rahatlama,
3. Vakit geçirmek,
4. Manzara izlemek,
5. Güneşlenmek
6. Zorunlu geçiş yapmak,
7. Alışveriş yapmak
8. Su gösterileri izlemek,
9. Miting, yürüyüş vb. etkinliklere katılmak,
10. Yemek yemek,
11. İnsanlarla buluşmak,
12. Yalnız kalmak,
13. Çocuk gezdirmek,
14. Evcil hayvan gezdirmek,
15. Kitap okumak
16. Konser, fuar, sergi vb. gibi etkinliklere katılmak,
18. Resmi törenlere katılmak,
19. Temiz hava almak

2.7. Meydan Tipleri

Meydan alanının sınırlarının belli olması, meydanın yönetimi açısından büyük kolaylık sağlayacaktır. Bu nedenle MYS çalışmalarında meydan tiplerinin incelenmesi gerekir.

Zucker, (1959) meydanları beş tipte incelemiştir:

- Kapalı Meydan (Closed Square): Yapılı çevre ile sınırlandırılmış alandır.

- Domine edilmiş Meydan (Dominated Square): Kentin simgesi haline gelen bir yapıya doğru yönlendirilmiş meydandır.
- Gruplandırılmış Meydan (Grouped Square): Farklı özelliklere sahip meydanların birlikte ilişkilendirilmesi ile oluşan meydanlardır.
- Nükleik Meydan (Nuclear Square): Bir merkez etrafında oluşmuş meydanlardır.
- Amorf Meydan (Amorphous Square): Sınırları belli olmayan ve diğer meydan tipleri ile benzerlik gösteren meydanlardır.

Üsküdar Meydanı yukarıdaki meydan tipleri bakımından değerlendirildiğinde, gruplandırılmış meydan (Grouped Square) tipine daha uygun olduğu görülmektedir. Üsküdar Meydanının büyük bir ulaşım ağının merkezinde olması, Mimar Sinan Meydanı ile bağlantısı, Kız kulesine çok yakın olması, Mihrimah Sultan Camii başta olmak üzere birçok tarihi esere sahip olması, vapur iskelesi, Marmaray ve diğer işlevleri nedeniyle gruplandırılmış meydan tipinde değerlendirilmiştir.

2.8. Kent Meydan Yönetim (KMY) Modelleri

Meydanlar için çeşitli yönetim modelleri olmasına rağmen uygulanabilirliği ve yeterli işgücünün ayrılmaması nedeniyle pratikte uygulanmayışı meydanları yönetimsiz kılmıştır. Yönetimin özde basit ve uygulanabilir olması gerekmektedir. Bu bağlamda, Belediyelerin MYS stratejisi belirlemesi gerekiyor. Bu stratejinin gerçekleştirilmesi amacıyla Belediye bünyesinde Meydan Yönetim Birimi oluşturulmalıdır.

Meydan Yönetim Birimi, Meydan Yönetim Sisteminin 8 alt sistemi (Bakım, Düzenleme, Yatırım, Güvenlik, Koordinasyon, Denetim, Temizlik ve Tasarım) altında tüm paydaşları kapsayacak şekilde, daha iyi hizmet sunabilmek için faaliyetler gerçekleştirmelidir. MYS, bu faaliyetleri daha bütünleşik, sistemli ve tutarlı olması amacıyla belirlenen değer önermeler ışığında gerçekleştirmelidir.

Kamusal alan, kamunun sınırsız olmamakla birlikte ücretsiz erişebildiği kamuya ait ve özel, iç ve dış, kentsel ve kırsal tüm insan ürünü ve doğal çevre bileşenleri ile ilgilidir.

Ağırlıklı olarak konut, ticari ve toplum kullanımına yönelik olsun veya olmasın tüm sokaklar, meydanlar ve diğer yol hakları, açık alanlar ve parklar, açık kırsal alanlar, özel sektöre ait alışveriş merkezleri, duraklar veya istasyonlar gibi kamu erişimine açık iç ve dış alanlar, kütüphaneler, ibadethaneler ve belediye binaları gibi kamuya ve bölge halkına ait önemli yapılar kamusal alan olarak görülür.

Kamusal alan yönetimi, kamusal alandaki çatışan toplumsal talepler ve kamusal alana olan özlemin bir takım işlem ve uygulamaları aracılığıyla yorumladığı kentsel idarenin bir alanı olarak düşünülmektedir.

Kamusal alan kapsamında yer alan meydanlarda, planlama, organizasyon, koordinasyon ve kontrol fonksiyonlarıyla tüm paydaş gruplarının kullanımların düzenlenmesi, faaliyetlerin eşgüdümü, sürdürülebilirliğin sağlanması ve denetimin etkin kılınmasıdır.

Kentsel Kamusal Alanların şehirlerimizi şekillendirmede hayati rolleri vardır; Yaşam kalitemizi etkiler ve başarılı bir şekilde sağlandığında doğrudan ve dolaylı faydalar sunarlar. Bununla birlikte, zorluk, başarıyla nasıl sağlanacağı ve yönetileceğidir (Abou El Ezz, Eid, Khalifa, & Hamhaber, 2017).

Meydan Yönetim Modelleri çalışması kapsamında Devlet Merkezli Model, Market Odaklı Model (Piyasa Merkezli) ve Toplum Merkezli Model olmak üzere üç modelin yapılarının Koordinasyon, Düzenleme, Bakım ve Yatırım düzleminde ortaya konmuş.

2.8.1. Devlet Merkezli Model

20.yüzyılın büyük kısmında kamusal alan hizmetleri arasında baskın olan ilk model kamusal alanın yönetiminin devlet merkezli tedarikini merkez alır. Bu ne özel müteahhitlerden ne de gönüllü sektörlerden minimum dış girdi kullanımı ile kamusal alan yönetimini düzenleyen hizmet dizilişini planlayan ve sağlayan kamu sektörü kurumlarına dayanmaktadır. Kilit karakteristikleri:

1. Planlamanın ve sağlamının hiyerarşik yapıları belirgin dikey sorumluluk çizgileri, hem planları yapanlara yukarıya doğru açıkça ya da üstü kapalı olarak kamusal alan politikalarının düzenleyen politikacılar-ve hizmet kullanıcılarına aşağıya doğru;
2. Hizmet ve kullanımı arasında belirgin ayrılma;
3. Görevlilerin tarafsızlığına dayanan kamusal hizmet görüşü ve kamu menfaatine bağlılık.

2.8.2. Market Odaklı Model (Piyasa Merkezli)

Geliştirilen modelin ilk ve en yaygın modeli kamu malı ya da özel mülkiyet olsun, kamusal idarenin özel girişmeler aktarılmasıdır. Bu durum aktarma haklarının ve kamusal alanların yönetimine ilişkin yükümlülükleri ve bazı durumlarda da yönetim hedeflerini belirlenmesine ilişkin yetkileri içermektedir. Bu ya doğrudan hizmet iletim anlaşmalarıyla yapılır ya da özel hükümlerin ve veya kamu alanlarının yönetiminin özel mülklerin gelişmesi koşulları ve sonuçlarına ilişkin görüşmelerden doğduğu gelişim anlaşmalarının bir parçası olarak gerçekleşmektedir. İngiltere de yaygın olan sokak temizleme ve park bakım hizmetlerine ilişkin anlaşmalar, ilk verilen noktaya örnektir; diğer yandan Amerika'daki kamu-özel anlaşmaları da ikincisine örnektir. Kamu sektörü için, bunlar devlet hazinesinden başka yollarla kamu hizmetlerinin finanse edilmesi için de bir yol sunar. Bu noktadaki mantık, kamu-özel ortaklığının gelişimi altında yatanla aynıdır.

1. Kamu hizmetleri bütçesinin, özel kaynaklardan istifade edilerek artırılması;
2. Kamu sektörü acentelerinde mevcut olmayan becerilerin ve uzmanlıkların sağlanması;
3. Normal durumda kamu sektörü tarafından sunulan hizmetlerin seviyesinin korunması;
4. Sektöre duyarlı bir kamu alanına yönelik olarak daha faydalı, kullanıcı liderli yönetim stratejisinin yaratılması

2.8.3. Topluluk Odaklı Model

Üçüncü model belki de üçü arasından, son zamanlarda pek de gerekli olmasa bile en az geliştirilmiş olandır. Bu kamusal alanlara yönelik tedariklerin ve veya yönetimin

sorumluluğunun devredilmesi için farklı bir biçim oluşturur. Bu model ayrıca sosyal yardımlaşmanın sağlanmasında bağışların ve gönüllülük sektörünün de bir yer edinmesine ilişkin öteden beri gelen bir geleneğin yeniden ortaya çıkması ve yayılması olarak da görülebilir ki bu gelenek, devlet tedarikinden önceye dayanmaktadır ve hiçbir zaman da yeri bununla kapatılmamıştır. Bağışçı kurumlar uzun bir süredir kamusal hizmetlerin karşılanmasıyla ve yönetilmesiyle bağlantılıdır. Örneğin İngiltere’de, bu türden tedariklerin son zamanlarda yeniden ortaya çıkması ve kamusal alanların yönetiminde birçok kilit etken vardır:

- Devletin, özellikle de yerel hükümetlerin modernleştirilmesi, etkili bir devlet oluşturulması için süregelen çabalar vardır. Bunlar kamusal hizmetlerin sunulmasında daha etkili, uyumlu ve uygun maliyetli yolların aranmasını içermektedir; ancak vatandaşlar ile devlet arasında sorumlulukların yeniden paylaşılması yoluyla yeni bir sözleşmenin oluşturulması da söz konusudur.
- Daha pratik bir düzeyde ise, hükümet tarafından bazı ulaşılması zor etnik gruplar, sosyal barınma kurumlarındaki gençler vb. olmak üzere normalde sosyal programların dışında bulunan kısımlara ulaşmak adına, bu kısımların ilgili oldukları kamusal hizmetlerin sunulmasına katkıda bulunmalarını sağlayacak adımlar atılmıştır.
- Özellikle kamusal alanlarda, kullanıma dair sorunlara ve bir toplumdaki belirli grupların dışlanmasına dair sorunlara ilişkin yeterince kanıt vardır ki bunlarda da söz konusu grupların sorun çözümü ve çözümlerin uygulanması aşamalarına katılımını gerektirmektedir.

Bir modelin diğer modeller üzerinde hiçbir ahlaki ve uygulanabilir üstünlüğü yoktur. Hem teoride hem de devletin faaliyetlerinin merkezinde olan pratik yaklaşımlarda ya da özel sektör çabalarında veya doğrudan topluluk katılımında hepsi de belirli kamusal alan zorlukları için kullanıldıkları belirli bağlamlarda çözüm bulabilirler. Bu modeller, açık hesaplanabilirlik ya da devlet merkezli modelin kamusal çıkar düşüncesinden, piyasa merkezli modeldeki taleplerin değişmesine karşı daha fazla duyarlılık ve tepki

ile daha geniş topluluklardan kaynak çekme becerisine; topluluk merkezli yaklaşımda kullanıcıların ihtiyaçlarına ve bağlılığa karşı gösterilen duyarlılığa kadar kendilerine has avantajlara sahiptirler (Carmona vd., 2008; İ.B.B.M.Y.S., 2016).

2.9. Kentsel Mekân Başarı Ölçütleri ve Meydan Kalite Kriterleri

Meydanların kent yaşamı içindeki konumu göz önüne alındığında, halkın bu alanları kullanması konusunda tatmin olması gerekmektedir. Bir meydanın başarılı sayılabilmesi için bazı performans kriterlerini sağlaması ve bazı amaçlara hizmet etmesi gerekmektedir. Bu konuda çok sayıda çalışma yapılmış ve meydan başarı kriterlerine ilişkin farklı değerlendirme yaklaşımları ortaya çıkmıştır. Kentsel mekânların niteliğini ortaya koymak konusunda farklı araştırmacılar farklı ölçütler belirlemişlerdir. Bunlar;

- Karmaşıklık
- Aktif Bir Sokak Hayatı
- Çok büyük sayıda Hareket Örüntüsü
- Açık Saatlerde Çeşitlilik
- İmgelenebilirlik
- Birincil Kullanımların Çeşitliliği
- Bilinebilirlik
- Okunabilirlik

2.10. Meydan Yönetim Sistemlerinde Performans (Başarı) Kriterleri

PPS (Project for Public Spaces), dünya çapında yaptıkları araştırmalar sonucunda, başarılı kamusal alanların, her biri eşit önemde dört özelliğinin mutlaka bulunduğunu fark etmiş ve bu ortak özelliklerini, yarattıkları mekânların temel özelliği olarak almıştır. Sosyalleşebilme imkânı, kullanım ve etkinlikler, erişim ve bağlantılar ile rahatlık ve imaj olarak sıralanan bu dört özelliğin yanı sıra, mekânı tekil bir kullanım olmaktan çıkaran “Power of Ten” – 10’un Gücü diye tanımladıkları çevresinde sinerji

yaratacak şekilde, yapılacak en az 10 şey, gidilecek en az 10 yer olmasının da önemli olduğu sonucuna varmışlar.

PPS meydanların başarılı olması için 10 temel ilke belirlemiştir.

İmaj ve Kimlik: Meydanlar bir kentin merkezi olması ve kent kimliğini temsil etmesi yönüyle çok önemli bir unsur olmuştur. Kente iyi bir imaj vermek için, bazen çeşme bazen de anıt kullanılmıştır.

Çekim ve Güzergâh: Meydanlarda bulunan kafe, çeşme, anıt, oyun alanları vb. mekânların olması daha çok kişi tarafından ziyaret edilmesini sağlar. Ancak bu gibi mekân ve faaliyetlerin çok olmasından ziyade bunların çekici olması daha çok önemlidir.

Rekreasyon: Meydanlar rahat kullanımlı olmalıdır. Meydandaki çöp kutularının doğru yerlere yerleştirilmesi, aydınlatmaların yeterli olması yada sanatsal objelerin varlığı iyi bir rekreasyon açısından sosyal etkileşimini kurulması için başarılı bir ortam sağlar.

Esnek Tasarım: Meydanların kullanımında esnek tasarım unsurları göz ardı edilmemelidir. Meydanlarda farklı organizasyonlar yapılabilmektedir. Organizasyonda kullanılacak malzemeler ona göre tercih edilmelidir. Örneğin, gösteri amaçlı meydana kurulacak sahnenin portatif olması gibi.

Mevsimsel Strateji: Meydanların sınırlı bir alan olması sebebiyle, yapılacak organizasyonların da kısıtlanması beklenir. Ancak geliştirilecek mevsimsel stratejilerle her mevsim farklı organizasyonun yapılabilecek bir meydan elde edilebilir. Örneğin, kış mevsiminde meydana buz pateni alanı, yaz mevsiminde ise açık hava gösterileri gibi.

Erişilebilirlik: Kentsel mekân başarı kriterlerinin en önemlisi ulaşım kriteridir. Meydana yaya ulaşımın olduğu meydan en iyi meydandır. Meydana ulaşımında kullanılan ara yollar, yaya geçitleri gibi unsurların bakım ve onarımı meydanın

başarısını ortaya koyar. Ulaşımın zor olduğu, yaya dolaşımının zor olduğu ve trafik problemi başarısızlığa neden olur.

İç çember ve Dış Çember: Bir meydanın erişilebilirliğini ve kullanımını, onu çevreleyen binalar kadar, çevresindeki sokaklar ve yan yollarda oldukça fazla etkilemektedir. Her taraftan 5m boş duvara cephesi olan bir meydan düşünün, aslında bu bir meydan için en kötü senaryodur. Şimdi de aynı meydanın kütüphaneye cephesi olduğunu düşünün. Kütüphanenin kapısının doğrudan meydana açıldığını, insanların dışarıda oturarak basamakların üstünde okuduğunu düşünün. Aktif, karşılayıcı dış mekân, iç meydanın sağlığı için temel bir gereksinimdir.

Ahtapot gibi Sarma: Bir meydanın sınırı kadar önemli olan bir diğer konuya; sokaklar, yürüyüş yolları ve meydana bitişik zemin katlarıdır. Meydan, bir ahtapotun kavrayışı gibi, çevre mahallelere uzanmalıdır.

İdarenin Merkezi Rolü: İnsanlar güvende hissettiği alana sürekli gitmek ister. Meydanda canlılığın ve güvenliğin temin edilmesi başarılı bir meydan ve yönetim planının en önemli unsurudur. Meydan yönetimi meydanı tüm kullanıcılara hitap edecek duruma getirir. Böylece insanlarda güven ve rahatlık hissi oluşur. Merkezi idarenin meydan yönetimi için iyi bir yönetim sistemi kurmalıdır. Örneğin, Amerika'da pratik uygulama meydan yönetimi için ortaklık kurulmasıdır. Bu ortaklıklar; kafeler, pazar ya da alandaki diğer ticari kullanımlardan kira alarak, bitişik mülklerden, film çekimlerinden vergi alarak ya da bunun gibi farklı kaynaklarla finanse edilen fonlarla kente neler ekleyebileceği ile uğraşırlar (PPS, 2015).

2.11. Kentsel Mekânda Başarı Adımları

Meydanların başarılı olması için uygulanacak modelde takip edilmesi gereken aşamalar PPS tarafından sekiz çapraz aşama ile şöyle anlatılmıştır:

Hareketlerin Entegrasyonu: Meydanların yönetimi için iyi bir organizasyon şeması oluşturulmalıdır. Başarılı bir yönetim için birimler arası hiyerarşinin sağlanması, sorumlulukların tanımlanması ve kendi içinde entegre edilmesi gereklidir.

Diğerlerini de içermek: Meydanların yönetimi için geliştirilecek stratejilerde, özel sektörün ve toplumun aktif bir şekilde dâhil edilmesi gerekir. Bu sayede geliştirilen stratejilerin daha kapsayıcı olması sağlanır.

Standartları Tespit Etmek: Başarılı bir meydan yönetimi için, meydana var olan uygulamaların ve tasarım özelliklerinin periyodik olarak denetlenmesi; standartların ve beklentilerin yükseltilerek daha kaliteli yönetimin amaç edinilmesi gerekir.

Kaynakları Çekmek: Meydan yönetiminde söz sahibi olan kamu ve özel sektörün, meydana var olan standartların üzerinde değer katmak için kaynak araştırması yapılmalıdır.

Uzun Vadeli Düşünmek: Meydan yönetimi ve geliştirme çabaları sayesinde uzun süre uygulanabilecek yatırımlar yapılmalıdır.

Şartlara ve Ortama (Kontekste) Cevap Verme: Meydanlar için ihtiyaç duyulan her şey dikkatlice düşünülmelidir. Başarılı bir meydan yönetimi için, şartlara göre meydan yönetim stratejileri revize edilmeli ve yeni bir yönetim organizasyonu kurulmalıdır.

Başarıyı Gözleme: Daha iyi bir meydan yönetimi için, mevcut yönetim süreç ve girişimlerin aktif olarak gözlenmesi gerekir.

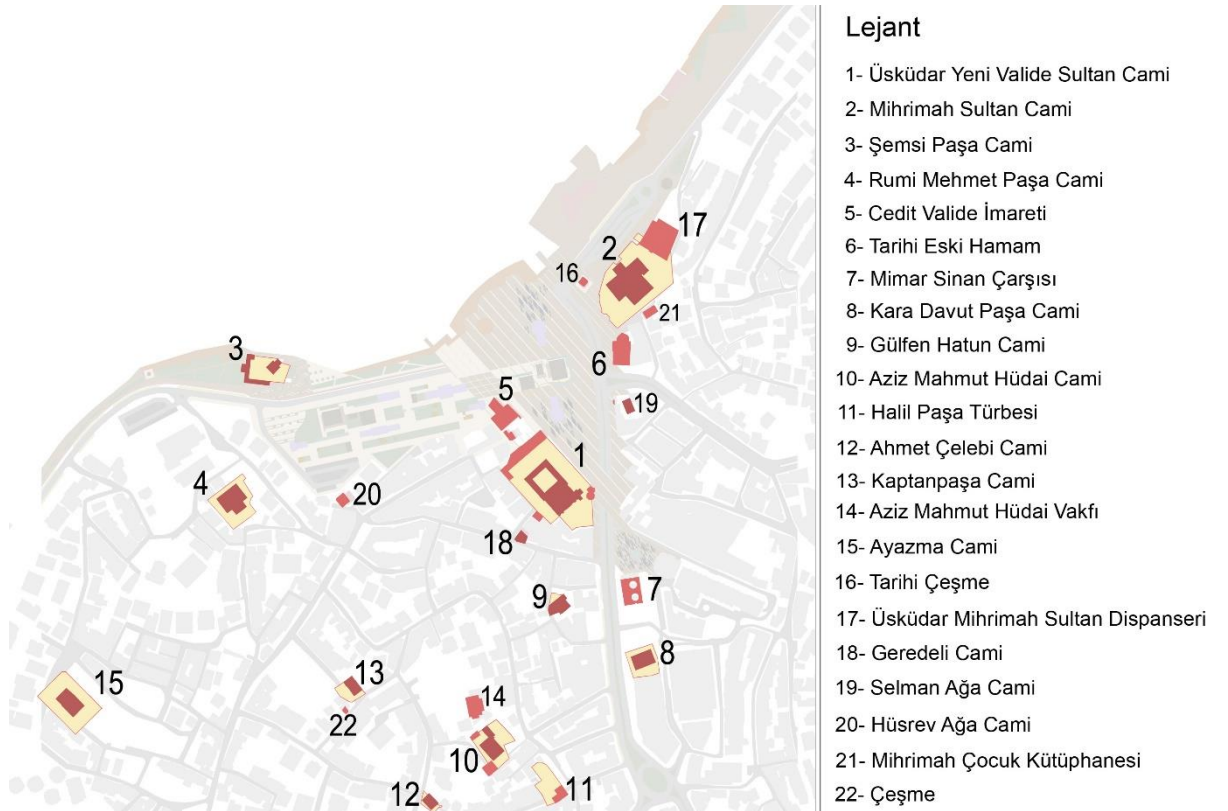
Öngörü ile Yönetmek: Meydan yönetiminde kaliteyi yakalamak için yönetimle ilgili bir öngörünün ortaya konması gelecek ile ilgili planların yapılması gerekir.

BÖLÜM III

ÜSKÜDAR MEYDANI

3.1. Üsküdar Meydanı'nın Tarihi

Geçmiş M.Ö. 5.yy'a dayanan Üsküdar, tarihi eser ve doğal güzellikleri ile İstanbul'un en önemli turistik mekânı olmasının yanında günümüzde vapur, Marmaray, metro vd. en büyük ulaşım ağında yer almaktadır. Şekil 3.1, Üsküdar Meydanı ve yakın çevresindeki tarihi ve kültürel mekânları göstermektedir. Şekil incelendiğinde meydan ve çevresinin ziyaretçiler açısından kültürel cazibesi açıkça görülmektedir.

Şekil 3.1. Üsküdar Meydanı ve Yakın Çevresinde Bulunan Tarihi ve Kültürel Yapılar (Üsküdar Meydan Projesi, 2015).

Yakın geçmişe kadar, İskele Meydanı Üsküdar'ın merkezi, kalbinin attığı yerd. Bu meydan, imparatorlukları İstanbul'un Asya Yakası'ndaki topraklarına ulaştırmada, o toprakların da İstanbul'a bağlanmasında önemli bir kavşak noktası olmuştur. Özellikle İstanbul'un fethinden sonra İskele Meydanı çevresi; hanlar, hamamlar, bedestenler, çeşmeler, türbeler ve camilerle zenginleşmiş, bugünkü özel tarihsel kimliğini kazanmıştır.

Üsküdar Meydanı'nın bu günkü mevcut durumunu gösteren drone çekimi Görsel 3.1'de gösterilmiştir.

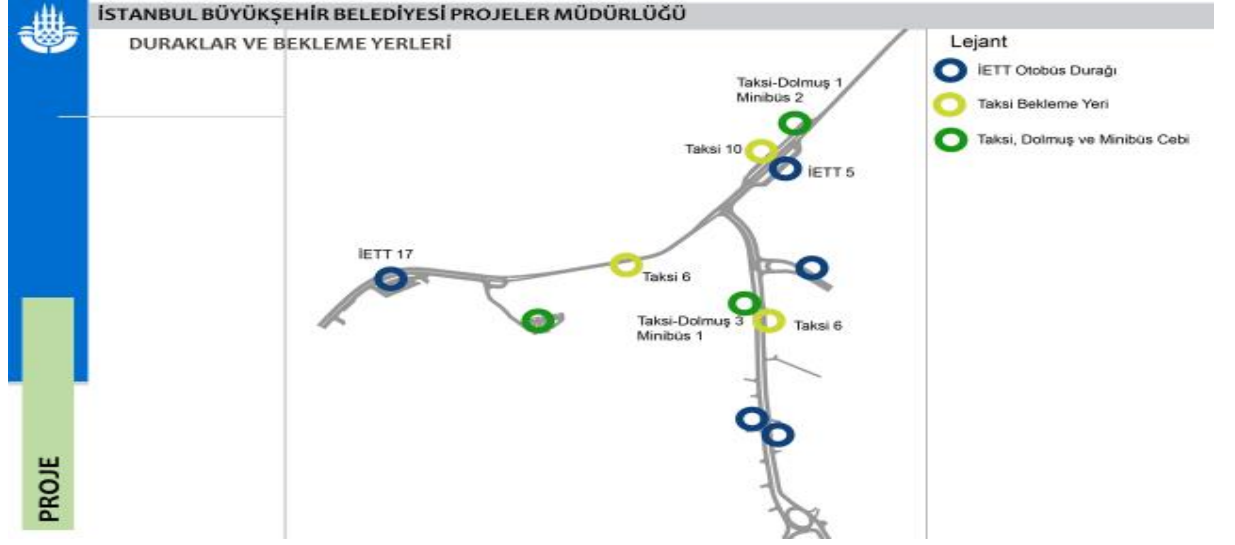

Görsel 3.1. Yeni Üsküdar Meydanı 2020 Yılı Drone Çekimi

3.2. Üsküdar Meydanı Ulaşım Ağı

Deniz ve karayolu ile alternatifli bir ulaşım imkânına sahip olan Üsküdar Meydanı, ulaşım açısından çok zengin bir ağa sahiptir. Bu durumun olumlu tarafı olduğu kadar olumsuz tarafları da mevcuttur. Meydan trafiğinin yer altına alınamaması, yeterli otopark alanı olmaması ve bir nevi aktarma merkezi olarak görev yapmasından dolayı meydan olumsuz etkilenmektedir.

Şekil 3.2’de Üsküdar Meydanındaki İETT otobüs durakları, taksi bekleme yeri, dolmuş ve minibüs cepleri harita üzerinde işaretlenerek gösterilmiştir.

Şekil 3.2. Üsküdar Meydanı Ulaşım Ağı

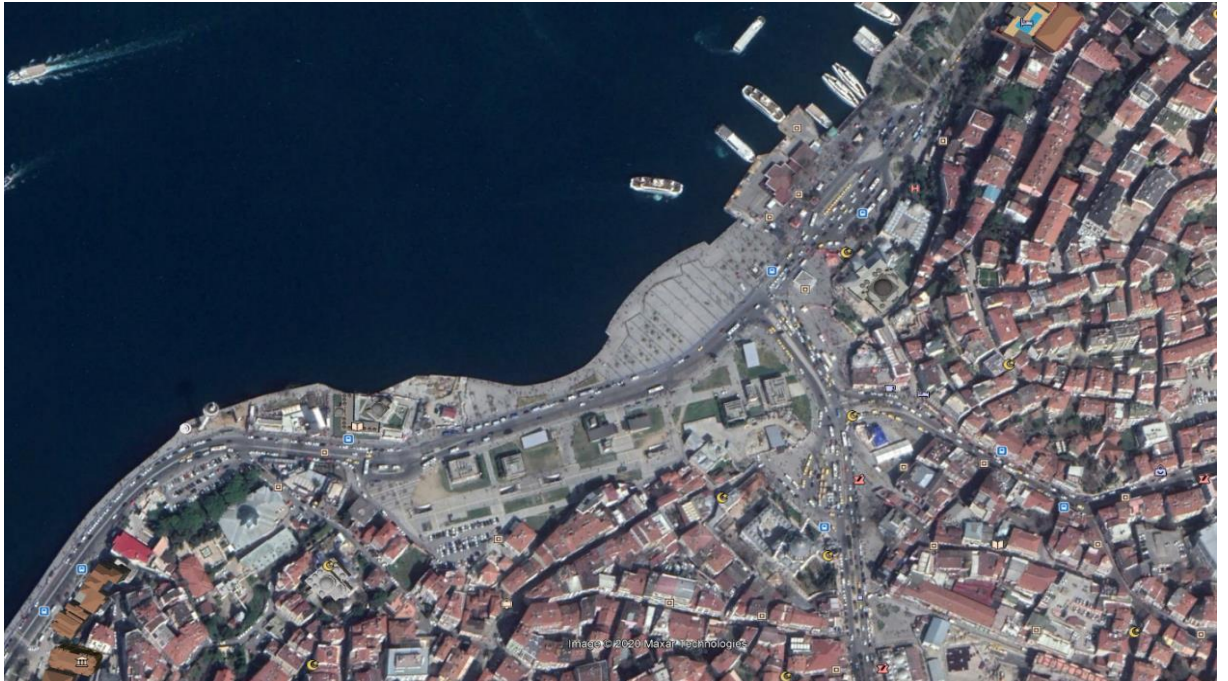
Son yıllarda meydanların öneminin artmasıyla Üsküdar Meydanı için de bazı projeler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalardan ön plana çıkan 2014 yılında başlanılan meydanın yeni bir dolgu alanı ile genişletilmesi projesidir. Üsküdar Meydanının dolgu alanı yapılmadan önceki halini gösteren GörSEL 3. 2 aşağıda verilmiştir.

GörSEL 3.2. Dolgu Öncesi Üsküdar Meydanı

Projede oluşturulan meydan alanı; Yeni Valide Sultan Cami’den mevcut kıyı çizgisine kadar olan bölüm yaklaşık 15.000 m² büyüklüğündedir. Ancak Marmaray İstasyonu yapıları ile taşıt yollarını içerdiğinden yalın açık alan kullanımı 1.000 – 2.000 m² parçalar halindedir. Deniz kısmında doldurulacak yeni alan ile birlikte, deniz ile taşıt yolu arasında kalan Meydan Alanı ise 10.000 m² büyüklüğündedir (Üsküdar Meydan Projesi, 2015).

2018 yılında tamamlanan bu proje ile İstanbul’da mevcut kent dokusu içerisinde ender büyüklükte bir meydan alanı ortaya çıkartılarak kamu kullanımına sunulmuştur. Meydanın son halini gösteren Görsel 3.3 aşağıda verilmiştir.

Görsel 3.3. Yeni Üsküdar Meydanı Dolgu Alanı Sonrası Görüntüsü

Proje bülteninden alınan bilgilere göre yeni meydan projesinin getirileri şu şekilde sıralanmıştır:

- Her yönde yaya ulaşımı kesintisiz olarak sağlanacak,
- Çeşitli açık alan organizasyonları düzenlenebilecektir.
- Olası deprem vb. afetlerde toplanma alanı olarak kullanılabilir.

- İstanbul'da mevcut kent dokusu içerisinde önemli bir meydan alanı ortaya çıkartılabilecektir.

BÖLÜM IV

ARAŞTIRMADA KULLANILAN METODOLOJİ

4.1. Metodoloji

Vatandaşların ortak yaşam alanı olan meydanlar, çeşitli yapılarda tasarlanarak farklı amaçlara hizmet etmesi sağlanabilir. Meydan özelliği taşıyan tüm alanlar için bir yönetim sistemi yapısı oluşturulmalıdır. Bu yönetim yapısının sürdürülebilir, genişletilebilir ve denetlenebilir olması son derece önemlidir.

Bu çalışma Kent Meydanı Yönetimi (KMY) Başarı Skoru modellemesi yapmayı amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak iki aşamalı bir metodoloji önerildi. İlk aşamada KMY başarı skoru için değerlendirmeye alınacak kriterler tespit edildi. Bu kapsamda yerel yönetimler için meydanların ne ifade ettiğini belirlemek amacıyla literatür taraması yapılmış, başarılı bir meydan yönetimi için literatürden çıkarılan kriterler uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir. Belirlenen kriterlerden hangisinin daha önemli ve öncelikli olduğunu belirlemek için Aralıklı Tip 2 Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi yöntemi kullanılmış, kriter ağırlıkları tespit edilmiştir. AHP yönteminin en önemli özelliği karar vericinin hem objektif hem de subjektif düşüncelerini karar sürecine dâhil edebilmesidir. Bir başka ifade ile AHP, bilginin, deneyimin, bireyin düşüncelerinin ve önsezilerinin mantıksal bir şekilde birleştirildiği bir yöntemdir (Kuruözüm, 2001).

Bu bağlamda, Kent Meydanı Yönetimi için meydanlardaki en önemli başarı kriterlerinin değerlendirilmesi, önemlilik durumlarının tespit edilerek meydana yapılacak çalışmalarda öncelik verilmesi, ehemmiyet gösterilmesi gerektiği hususunda yol gösterici bir analiz yapıldı. Örneğin, Ulaşım, Güvenlik, Bakım, Estetik, Sosyal, İşlevsellik, Çevre ve Uygunluk kriterlerinin herhangi bir meydan için diğer kriterlere göre daha önemli olduğu ortaya konmuştur.

Önerilen yaklaşımın ikinci aşaması anket çalışmasından oluşmaktadır. Buna göre meydanı kullanan vatandaşların değerlendirmesini almak için saha çalışması yapılmıştır. Bunun için yüz yüze anket yöntemi tercih edilmiş ve anketten elde edilen verilerin analizi SPSS programı kullanılarak yapılmıştır. Bir önceki aşamada literatür taraması ve Aralıklı Tip 2 Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi yöntemi ile belirlenen başarı kriterlerini temel alan bir anket hazırlanmış, anket Üsküdar Meydanında uygulanmıştır. Elde edilen veriler açımlayıcı faktör analizi ile değerlendirilmiş, anket sorularının dağılımı ve açıkladığı faktörler revize edilmiştir. Analiz neticesinde elde edilen veriler ışığında Kent Meydanı Yönetimi Başarı Skoru ortaya konmuştur. Çalışmada takip edilen metodolojiye ait genel adımlar Şekil 4.1’de verilmiştir.

Şekil 4.1. Araştırmanın Metodolojisi

4.2. Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) Yöntemi

Klasik AHP'nin uygulama aşamaları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Saaty, 1990).

Aşama 1: Modelin Kurulması ve Problemin Formüle Edilmesi: AHP yaklaşımında karar sürecini etkileyen tüm nicel ve nitel faktörler anket çalışması veya bu konuda uzman kişilerin görüşlerine başvurularak belirlenmektedir. Sonrasında elde edilen bilgiler eşliğinde amaç, kriterler, alt kriterler ve alternatifler belirlenerek hiyerarşik bir yapı oluşturulmaktadır.

Aşama 2: İkili Karşılaştırmalar Matrisinin Oluşturulması: Hiyerarşik yapı oluşturulduktan sonra Tablo 4.1'deki ikili karşılaştırmalar ölçeği kullanılarak veriler toplanmakta ve ikili karşılaştırmalar matrisi elde edilmektedir.

Tablo 4.1. İkili Karşılaştırmalar Ölçeği (Kaynak: Saaty, 1990)

Derecesi	Değer Tanımları	Açıklaması
1	Eşit Önemli	Her iki faaliyet amaca eşit katkıda bulunur.
3	Orta Önemli (Az Üstünlük)	Tecrübe ve değerlendirmeler sonucunda bir faaliyet diğerine göre biraz daha tercih edilir.
5	Güçlü Önemde (Fazla Üstünlük)	Tecrübe ve değerlendirmeler sonucunda bir faaliyet diğerine göre çok daha tercih edilir.
7	Çok Güçlü Önemde (Çok Üstünlük)	Bir faaliyet diğerine göre çok güçlü şekilde tercih edilir.
9	Son Derece Önemli (Kesin Üstünlük)	Bir faaliyet diğerine göre mümkün olan en yüksek derecede tercih edilir.
2,4,6,8	Ara Değerler (Uzlaşma Değerleri)	Bir değerlendirmeyi yapmakta sözler yetersiz kalıyorsa, sayısal değerlerin ortasındaki bir değer verilir.

Aşama 3: Kriter Ağırlıklarının ve Alternatiflerin Skorlarının Belirlenmesi: İkili karşılaştırma matrisleri yardımıyla her karar alternatifinin ağırlığı hesaplanmaktadır. Bu doğrultuda, ikili karşılaştırma matrisindeki her bir sütun değeri, bulunduğu sütun toplamına bölünerek matris normalleştirilmektedir. Normalleştirilmiş matristeki her sütunun toplam değeri 1 olmaktadır. Son olarak satırda yer alan değerlerin ortalamaları bulunarak öz vektörler elde edilmektedir.

Aşama 4: Tutarlılık Oranının Hesaplanması: Tutarlılık oranını (CI) hesaplamak için aşağıdaki formüller kullanılabilir. (1) Formülde CI, Tutarlılık İndeksini, λ_{max} matristeki en büyük özdeğeri, n ise her bir matrisin eleman sayısını göstermektedir. Tutarlılık oranı (CR) ise tutarlılık indeksinin aynı boyuttaki matrise karşılık gelen rassallık indeksine (RI) oranlanmasıyla elde edilir; $CR=CI/RI$ (2) Tablo 4.2'deki farklı büyüklükteki matrisler için oluşturulan rassallık indeksi tablosu verilmiştir.

Tablo 4.2. Rassallık İndeksi Tablosu (Kaynak: (Saaty, 1990))

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
RI	0	0	0,58	0,9	1,12	1,24	1,32	1,41	1,45	1,49	1,51	1,48	1,56	1,57	1,59

Tutarlılık oranı 0,10 den küçük ise matrisin tutarlı yani karar vericilerin yargılarının tutarlı olduğu kabul edilir (Keçek, 2016).

Çok kriterli karar verme yöntemlerinden olan Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP), karar vermede karşılaşılan durumlar karşısında en doğru karar verilmesini amaçlanmaktadır. Bu çalışmada ise, kent meydanları için en önemli kriterlerin değerlendirilmesi Bulanık AHP'ye göre daha etkili ve güçlü olan Aralıklı Tip-2 bulanık AHP yöntemi kullanılmıştır.

Kriter ve alt kriterlerin sayısının fazla olması ve bu kriterlerin dilsel ifadelerle kullanılmasıyla birlikte belirsizliğin yoğun olması sebebiyle karar vermede çeşitli zorluklarla karşılaşılmaktadır. Bu sebeple belirsizliğin yoğun olduğu süreçlerde en uygun seçimin gerçekleştirilebilmesi için karar verme sürecinde belirsizliği ve öznelliği yansıtmak açısından daha etkili ve güçlü olan Aralıklı Tip-2 bulanık yaklaşımın

kullanılması daha yararlı olacaktır (Öztürk, Paksoy, & Öztürk, 2017; Qin, Liu, & Pedrycz, 2017).

Klasik AHP'den farklı olarak Aralıklı Tip-2 AHP yaklaşımında konunun uzmanları değerlendirme kriterlerine ilişkin öznel görüşlerini deterministik rakam bazlı bir skala yerine sözel ifadeler ile yansıtmaktadır. Şüphesiz sözel değerlendirmeler insanın doğal değerlendirme sürecine daha uygundur (Saaty, 1990). Çalışma kapsamında ikili değerlendirmelerde kullanılan sözel ifadeler ve Trapez şekilli Aralıklı Tip-2 Bulanık sayılar Tablo 4.3.'te sunulmuştur. Deterministik AHP ile aynı adımların takip edildiği Aralıklı Tip-2 Bulanık AHP yaklaşımında, adımlar Tip-2 Bulanık ortam kabulü altında tanımlanan işlemler ile yapılmakta olup, işlemlere ilişkin detaylar bu çalışmayı genişletmemek adına verilmeyecektir. Bunun için kaynakçada verilen ve referans alınan iki çalışma açıklayıcı olacaktır (Görener, Ayvaz, Kusakci, & Altinok, 2017; Yilmaz, Kusakci, Tatoglu, Icten, & Yetgin, 2019).

Tablo 4.3. Kullanılan Sözel ifadeler Ve Aralıklı Tip-2 Bulanık Sayı Karşılıkları

Sözel İfadeler		Trapez Şekilli Aralıklı Tip 2 Bulanık Kümeler
Çok daha fazla önemli	AS	$\widetilde{AS} = ((7,8,9,9;1,1),(7.2,8.2,8.8,9;0.8,0.8))$
Çok fazla önemli	VS	$\widetilde{VS} = ((5,6,8,9;1,1),(5.2,6.2,7.8,8.8;0.8,0.8))$
Oldukça fazla önemli	FS	$\widetilde{FS} = ((3,4,6,7;1,1),(3.2,4.2,5.8,6.8;0.8,0.8))$
Biraz fazla önemli	SS	$\widetilde{SS} = ((1,2,4,5;1,1),(1.2,2.2,3.8,4.8;0.8,0.8))$
Eşit önemde	E	$\widetilde{E} = ((1,1,1,1;1,1), (1,1,1,1;1,1))$
Biraz az önemli	1/SS	$\widetilde{SW} = 1/\widetilde{SS} = ((0.200,0.250,0.500,1; 1,1), (0.208,0.263,0.454,0.833; 0.8,0.8))$
Oldukça az önemli	1/FS	$\widetilde{FW} = 1/\widetilde{FS} = ((0.143,0.167,0.250,0.333; 1,1), (0.147,0.172,0.238,0.312; 0.8,0.8))$
Çok az önemli	1/VS	$\widetilde{VW} = 1/\widetilde{VS} = ((0.111,0.125,0.167,0.200; 1,1), (0.114,0.128,0.161,0.192; 0.8,0.8))$
Çok daha az önemli	1/AS	$\widetilde{AW} = 1/\widetilde{AS} = ((0.111,0.111,0.125,0.143; 1,1), (0.111,0.114,0.122,0.139; 0.8,0.8))$

4.3. Faktör Analizi

Faktör Analizi aynı yapıyı ölçen çok sayıda değişkenden, az sayıda ve tanımlanabilir nitelikte anlamlı değişkenler elde etmeye yönelik çok değişkenli bir istatistiktir (Büyüköztürk, 2002).

Faktör analizi sosyal bilimlerde ölçümün kalitesini ve geçerliliğini ortaya koymak için en önemli analizlerdendir. Burada önemli iki nokta söz konusudur; bunlardan ilki hangi faktör analizinin kullanılacağı, ikincisi ise kullanılacak olan bu faktör analizinin hangi istatistiki araçlarla yapılacağıdır. Uygulanacak yöntem araştırmanın sonuçlarını, dolayısıyla ölçmeye çalışılan “yapısal geçerliliği” etkileyecektir. Faktör analizinin ana amacı boyut indirgemedir (dimension reduction). Boyut indirgemenin en yaygın uygulaması olan keşfedici faktör analizinin (KFA) amacı ise veri setini küçülterek daha kolay açıklanabilir hale getirmektir (Brown, 2009). Kent Meydanı Yönetimi başarı kriterlerinden oluşan değişkenlerimizin ilgili faktörlere yüklenip yüklenmediklerini analiz etmek için Faktör analizi yapıldı.

4.3.1. Faktör Analizinin Adımları

Faktör analizi (FA) için en önemli nokta verilerin analize uygun olmasıdır. Sayısal veri setinin faktör analizine uygunluğunu belirlemek için 3 yöntem kullanılır:

Korelasyon matrisinin oluşturulması: Korelasyon, iki veya daha fazla değişken arasında bir ilişki olup olmadığını, eğer ilişki varsa bu ilişkinin miktarını ve yönünü sayısal olarak belirlememizi sağlayan istatistiksel bir tekniktir. İki değişken arasındaki ilişkinin derecesine ise korelasyon katsayısı denir.

Bartlett Testi: Bartlett testi veri matrisinin birim matris olup olmadığına, değişkenler arasındaki Korelasyonun yeterli olup olmadığına karar verir. Tüm korelasyon katsayıları sıfırdır boş hipotezini test eder. P value değeri $< 0,05$ ise veri seti faktör analizi için uygundur.

KMO (Kaiser Mayer Olkin) Ölçütü: Örneklem analiz için yeterli olup olmadığını açıklar. KMO 0 ile 1 arasında değer alır. 1'e ne kadar yakınsa örneklem o kadar faktör

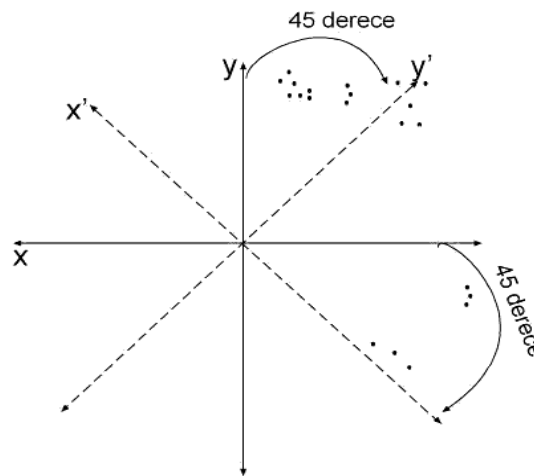
analizine uygundur. KMO değerinin 0,50 den büyük olması gerekir (Yaşlıoğlu, 2017). KMO Derecelendirme tablosu Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. KMO Derecelendirme Tablosu

Ölçüt	Açıklama
$1,00 \leq \text{KMO} \leq 0,90$	→ mkemmell
$0,90 < \text{KMO} \leq 0,80$	→ iyi
$0,80 < \text{KMO} \leq 0,70$	→ orta düzey
$0,70 < \text{KMO} \leq 0,60$	→ zayıf
$0,60 < \text{KMO}$	→ kötü

Rotasyonlu Faktör Matrisi: Faktör yükleri matrisinin döndürülmesi daha yorumlanabilir bir faktör yapısının bulunmasına yardım eder. Maddeler döndürüldükten sonra varyans ile daha optimal bir duruma gelirler. Faktör döndürmenin iki temel yolu vardır. Dik (Varimax) ve Eğik (Oblimin). Daha çok tercih edilen yöntem dik (Varimax) yöntemidir.

Varimax Yöntemi: Varimax yönteminde basit yapıya ve anlamlı faktörlere ulaşmada faktör yükleri matrisinin stnlarına öncelik verilir. Varimax yönteminde daha az değişkenle faktör varyanslarının maximum olması sağlanacak şekilde döndürme yapılır. Döndürme işlemini gösteren şekil 4.2. aşağıda verilmiştir.

şekil 4.2. Varimax Yöntemi

BÖLÜM V

ÜSKÜDAR MEYDANI İÇİN KMY BAŞARI SKORU OLUŞTURULMASI

İstanbul Büyükşehir Belediyesince 2016 yılında Meydan Yönetim Sistemi (MYS) kapsamında 12 meydana araştırma yapılmıştır. Tarihi, mimarisi ve manzarası ile İstanbul'un en değerli meydanlarından biri olan Üsküdar Meydanı araştırma yapılan meydanlardan bir tanesidir (İ.B.B.M.Y.S., 2016).

Meydan Yönetim Sistemi (MYS) kapsamında Üsküdar Meydanı, Ulaşım, Güvenlik, Uygunluk, Bakım, Çevre, İşlevsellik, Sosyal ve Estetik üst kriterleri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Değerlendirmeye konu olan başarı boyutlarına ilişkin saha çalışması ile veri toplanmış ve Üsküdar Meydanı için bir KMY başarı skoru elde edilmiştir.

Çalışma kapsamında meydanın mevcut durumu gözlem, kontrol ve denetim ile ortaya konmuştur. Meydandaki eksiklikler not edilerek bunların çözümüne ve olumsuzlukların tekrar yaşanmaması, daha iyi hizmet sunulması amacıyla yönetim şekli önerilmeye çalışılmıştır.

Bu tezin çıkış noktasını oluşturan İBB Meydan Yönetim Sisteminde (İ.B.B.M.Y.S., 2016) değerlendirilmesi yapılan 8 üst kriterin önemi meydan yönetimi açısından İBB'de çalışan konunun uzmanları tarafından Aralıklı Tip 2 Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) ile değerlendirilmiştir. Elde edilen ana kriterlere göre yeni Üsküdar Meydanı'nın başarı skorunu modelleyebilmek için bir ölçek oluşturulmuş ve ölçek Üsküdar Meydanı'nda yüz yüze görüşme yöntemi ile uygulanmıştır.

5.1. Aralıklı Tip 2 Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) Uygulaması

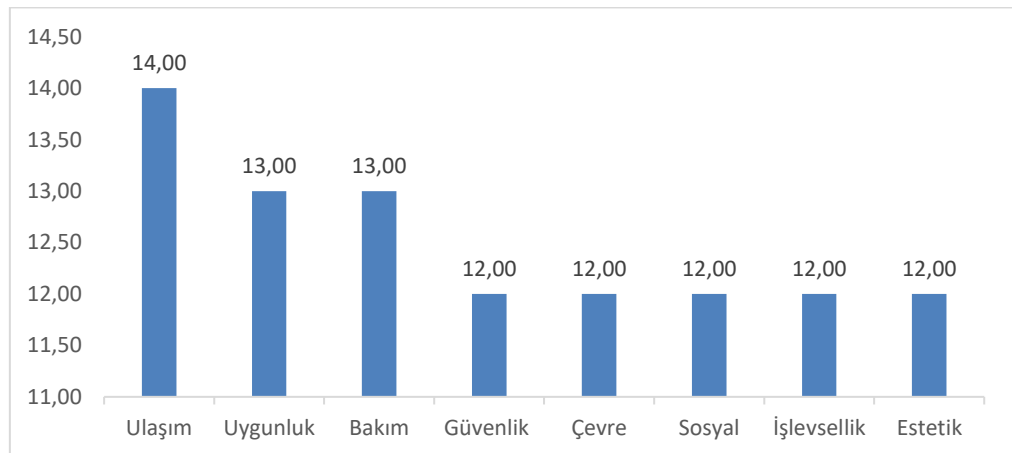
Kent Meydanı Yönetimini etkileyen üst kriterlerin belirlenmesi hususunda İstanbul Büyükşehir Belediyesinin Meydan Yönetim Sistemi (MYS) verileri baz alınmıştır. Bunlar Ulaşım, Güvenlik, Uygunluk, İşlevsellik, Estetik, Sosyal, Çevre ve Bakım olmak üzere sekiz ana kriterdir.

Bulanık Tip 2 AHP yönteminin ilk adımında elde edilen ikili karşılaştırma matrislerinde, her bir ikili kriter çiftini birbirine göre önemi Tablo 4.3'teki skala kullanılarak dokuz uzman tarafından değerlendirilmiştir. Uzman değerlendirmelerinden bir tanesi aşağıdaki Tablo 5.1'da örnek olarak verilmiştir.

Tablo 5.1. Uzman Tarafından Doldurulan Karşılaştırma Formu

KMY Başarı Skoru		1	2	3	4	5	6	7	8
		ULAŞIM	GÜVENLİK	UYGUNLUK	BAKIM	ÇEVRE	İŞLEVSELLİK	SOSYAL	ESTETİK
1	ULAŞIM	E	E	SS	1/SS	SS	1/SS	1/SS	SS
2	GÜVENLİK		E	1/SS	1/SS	E	E	E	SS
3	UYGUNLUK			E	1/SS	E	1/SS	1/SS	SS
4	BAKIM				E	SS	SS	1/SS	SS
5	ÇEVRE					E	E	E	SS
6	İŞLEVSELLİK						E	1/SS	E
7	SOSYAL							E	SS
8	ESTETİK								E

Yapılan değerlendirme neticesinde sekiz üst kriterin ağırlıkları hesaplanmıştır. Elde edilen ağırlıklar sonrasında normalize edilmiş ve Şekil 5.1'de gösterilmiştir.

Şekil 5.1. Elde Edilen Normalize Ağırlıkları

Şekil 5.1.'te yer alan kriter ağırlıkları incelendiğinde karar vericiler için en önemli kriterin “Ulaşım” kriteri olduğu anlaşılmaktadır. İkinci önemli kriter “Bakım” kriteridir. Kriter ağırlığı en az olan kriter ise Estetik kriteridir. Değerlendirmeye alınan kriterlerin elde ettikleri ağırlıklar dikkate alındığında ağırlıkların çok yakın olduğu, uzmanlar tarafından çok düşük bir ağırlık verilen kriter olmadığı görülmektedir. Buna göre, literatür taraması ve uzmanlar ile yapılan mülakatlara göre aday olarak belirlenen sekiz MYS başarı kriterinin hepsi, Aralıklı Tip 2 Bulanık AHP çalışmasında elde edilen ağırlıklara göre araştırmanın bundan sonraki kısmında değerlendirmeye alınmıştır. Üsküdar Meydanı için sekiz MYS kriteri de meydan kullanıcıları tarafından anket yardımı ile değerlendirilmiş ve Üsküdar Meydanı için bir başarı skoru hesaplanmıştır.

5.2. Anket Çalışması

Çalışma kapsamında gerçekleştirilen anketin değerlendirilme adımları Şekil 5.2.'da aşağıda gösterilmiştir.

Şekil 5.2. Anket Analiz Akış Şeması

Kentsel mekân başarı ölçütlerinin Meydan Yönetim Sistemi kriterlerine göre değerlendirilmesi kapsamında Üsküdar Meydanına yakın yerde ikamet gösteren ya da meydana otobüs, minibüs, Marmaray veya vapur ile ulaşım sağlayan, meydanda belli aralıklarla ve belli zamanlarda bir süre vakit geçiren ve bir amaç için orada bulunan 157 vatandaş ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Katılımcılardan meydandaki mevcut durum ile ilgili memnuniyet durumlarını ve gelecekte meydan ile ilgili beklentilerine dair görüşler alınması amaçlanmıştır. Vatandaşların demografik bilgileri Tablo 5.2.'de gösterilmiştir.

Tablo 5.2. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Yaş			Cinsiyet		Total
			Bayan	Bay	
18-30	Eğitim	Lise ve Lisealtı	9	20	29
	Durumu	Lisans	35	39	74
		Yüksek Lisans ve üstü	1	3	4
		Total	45	62	107
31-40	Eğitim	Lise ve Lisealtı	7	5	1
	Durumu	Önlisans-Lisans	2	4	1
		lisansüstü	0	2	1
		Total	9	11	20
41 ve üstü	Eğitim	Lise ve Lisealtı	10	4	14
	Durumu	Lisans	4	8	12
		Yüksek Lisans ve üstü	2	2	4
		Total	16	14	30
Total	Eğitim	Lise ve Lisealtı	26	29	55
	Durumu	Lisans	41	51	92
		Yüksek Lisans ve üstü	3	7	10
		Total	70	87	157

Anket çerçevesinde İstanbul Büyükşehir Belediyesinin 2016 yılında gerçekleştirdiği Meydan Yönetim Sistemi çalışmasındaki üst kriterler ve bu üst kriterleri direkt etkileyen alt kriterler temel alınarak 3 bölümden ibaret anket formu oluşturulmuştur. Birinci bölümde Üsküdar Meydanı ile ilgili vatandaşın genel bilgilerini ölçen sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise Üsküdar Meydanı hakkında KMY Başarı

Kriterlerine göre çoktan seçmeli işaretleme yapabilecek sorulara ve üçüncü bölümde ise meydan ile ilgili vatandaşın talep ve önerilerini alabileceğimiz sorulara yer verilmiştir.

5.2.1. Yöntem

Anket kapsamında daha önce ifade edilen sekiz üst faktörü tanımlayıcı sorular hazırlanmış ve üç bölümden ibaret bir anket oluşturulmuştur. KMY başarı ölçütlerini betimleyen ifadelerin dağılımı Tablo 5.3'te gösterilmiştir.

Tablo 5.3. KMY Başarı Ölçütlerine İlişkin Yapılan Anketteki İfadelerin Dağılımı

Üst Kriter	Alt Kriter Sayısı
ULAŞIM	7
GÜVENLİK	4
UYGUNLUK	6
BAKIM	5
ÇEVRE	3
İŞLEVSELLİK	8
SOSYAL	3
ESTETİK	4

Ankette, birinci bölümde demografik sorulara ve Üsküdar Meydanı ile ilgili vatandaşın genel bilgilerini ölçen sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise sekiz üst kriteri ölçümleyecek şekilde toplam 40 ifadeye katılım seviyesi 5'li likert ölçeği ile ölçülmüştür. Üçüncü bölümde ise meydan ile ilgili vatandaşın talep ve önerilerini sorgulayan sorular bulunmaktadır.

5.2.2. Uygulama ve Analiz

Kentsel mekân başarı ölçütlerinin Meydan Yönetim Sistemi kriterlerine göre değerlendirilmesi kapsamında Üsküdar Meydanına yakın yerde ikamet eden ya da meydana otobüs, minibüs, Marmaray veya vapur ile ulaşım sağlayan, meydanda belli

aralıklarla ve belli zamanlarda bir süre vakit geçiren ve bir amaç için o meydana bulunan rastgele seçilen 157 vatandaşı ile yüz yüze anket çalışması yapıldı.

Katılımcıların demografik bilgilerine baktığımızda, %55,4'ünün bay %44,6'sının bayan ve eğitim durumlarının lise altı %35,1, ön lisans ve lisans %58,6, lisansüstü %6,4'tür. Katılımcıların yaş aralığı ise, 25 yaş altı %51, 26-40 arasında %30,9, 41 yaş ve üstü %19,1'dir.

Katılımcılardan %21'i meydanın olduğu ilçede otururken, %79'u meydana diğer yerlerden ulaşım sağlamışlardır. Meydana ulaşımında kullanılan ulaşım araçlarının dağılımına baktığımızda, %24,2'si Marmaray, %17,2'si otobüs, %16,6'sı vapur, %15,9'u yaya ve %26,6'sı diğer ulaşım araçlarını kullanmışlardır.

Anket sonuçlarının SPSS analiz programı ile analiz edilmesi neticesinde, alt kriterlerin skorlarının ortalaması ile üst kriterlerin skorları elde edildi. 8 üst kriterin elde ettiği analiz aşağıda her bir üst kriter başlığında açıklanmıştır.

5. 2.3. Faktörlere İlişkin Temel Bulgular

Ulaşım Faktörü:

Gerçekleştirilen araştırmada katılımcılara üst kriterler bazında sorulan sorularda, Ulaşım kriterinin genel ortalama puanının 5 üzerinden 4,0809 olduğu hesaplanmıştır. Yüzdeler diliminde ise katılımcıların %81,61'sinin Üsküdar Meydanındaki genel memnuniyet oranı olarak hesaplanmıştır.

Meydana ulaşımın, meydana diğer lokasyonlara ulaşım kolaylığı, meydana toplu ulaşım araçları ile ulaşılabilir olması, meydana yayalar için uygun olması, meydana yoğunluğunun yayalar için uygun olması, meydana kolay gezilebilmesi, meydana her yaşta insanların gelmesi önermelerine ilişkin dağılımı gösteren Tablo 5.4'deki gibidir.

Tablo 5.4. Ulaşım Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı

	N	Ortalama	Std. Sapma	Varyans
ULAŞIM 1	157	4,0637	1,33820	1,791
ULAŞIM 2	157	4,0127	1,27091	1,615
ULAŞIM 3	157	4,0382	1,22937	1,511
ULAŞIM 4	157	4,0127	1,27091	1,615
ULAŞIM 5	157	4,0000	1,20894	1,462
ULAŞIM 6	157	4,1019	1,13332	1,284
ULAŞIM 7	157	4,3376	1,03499	1,071
Geçerli Gözlem sayısı	157			

Güvenlik Faktörü:

Güvenlik üst kriterinin genel ortalama puanının 5 üzerinden 3,7484 olduğu hesaplanmıştır. Yüzdeler diliminde ise katılımcıların %74,96'sının Güvenlik kriterine ilişkin Üsküdar Meydanındaki durumdan memnun olduğu görülmüştür. Güvenlik faktörüne ilişkin veriler Tablo 5.5.'de verilmiştir.

Tablo 5.5. Güvenlik Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı

	N	Ort.	Std. Sapma	Varyans
GÜVENLİK 1	157	4,0318	1,23216	1,518
GÜVENLİK 2	157	3,5924	1,37260	1,884
GÜVENLİK 3	157	3,5605	1,25748	1,581
GÜVENLİK 4	157	3,8089	1,26660	1,604
Geçerli Gözlem Sayısı	157			

Uygunluk Faktörü:

Uygunluk üst kriterinin genel ortalama puanının 5 üzerinden 3,3949 olduğu hesaplanmıştır. Yüzdeler diliminde ise katılımcıların %67,89'u Üsküdar Meydanının meydan olmak için uygun olduğu görüşünü paylaşmıştır. Uygunluk kriterine ilişkin veriler aşağıda Tablo 5.6.'da verilmiştir.

Tablo 5.6. Uygunluk Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı

	N	Ort.	Std. Sapma	Varyans
UYGUNLUK 1	157	3,7070	2,48137	6,157
UYGUNLUK 2	157	3,4395	1,26257	1,594
UYGUNLUK 3	157	3,2102	1,38690	1,923
UYGUNLUK 4	157	3,2229	1,34736	1,815
Geçerli Gözlem Sayısı	157			

Bakım Faktörü:

Bakım üst kriterinin genel ortalama puanının 5 üzerinden 3,8535 olduğu hesaplanmıştır. Yüzdeler diliminde ise katılımcıların %77,07'sinin Üsküdar Meydanına Bakım faktörü açısından olumlu puan verdikleri görülmektedir. Bakım faktörüne ilişkin elde edilen veriler aşağıda Tablo 5.7'de verilmiştir.

Tablo 5.7. Bakım Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı

	N	Ort.	Std. Sapma	Varyans
BAKIM 1	157	3,9045	1,19176	1,420
BAKIM 2	157	3,9490	1,18644	1,408
BAKIM 3	157	3,8662	1,12144	1,258
BAKIM 4	157	3,7962	1,19689	1,433
BAKIM 5	157	3,7516	1,20712	1,457
Geçerli Gözlem Sayısı	157			

Çevre Faktörü:

Çevre üst kriterinin genel ortalama puanının 5 üzerinden 3,0159 olduğu hesaplanmıştır. Yüzdeler diliminde ise katılımcıların %60,31'i Üsküdar Meydanında çevreye ilişkin düzenlemelerden memnundur. Çevre faktörüne ilişkin elde edilen veriler aşağıda Tablo 5.8'de verilmiştir.

Tablo 5.8. Çevre Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı

	N	Ort.	Std. Sapma	Varyans
ÇEVRE 1	157	2,9809	1,34198	1,801
ÇEVRE 2	157	3,0510	1,31946	1,741
Geçerli Gözlem Sayısı	157			

İşlevsellik Faktörü:

İşlevsellik üst kriterinin genel ortalama puanının 5 üzerinden 3,6449 olduğu hesaplanmıştır. Yüzdeler diliminde ise katılımcıların %72,89'u Üsküdar Meydanını işlevsel bulmaktadır. İşlevsellik faktörüne ilişkin elde edilen veriler aşağıda Tablo 5.9'da verilmiştir.

Tablo 5.9. İşlevsellik Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı

	N	Ort.	Std. Sapma	Varyans
İŞLEVSELLİK 1	157	3,5732	1,22581	1,503
İŞLEVSELLİK 2	157	3,6497	1,20823	1,460
İŞLEVSELLİK 3	157	3,6369	1,25142	1,566
İŞLEVSELLİK 4	157	3,3822	1,20115	1,443
İŞLEVSELLİK 5	157	3,6178	1,10090	1,212
İŞLEVSELLİK 6	157	3,6688	1,11164	1,236
İŞLEVSELLİK 7	157	4,1274	1,14201	1,304
İŞLEVSELLİK 8	157	3,5032	1,34748	1,816
Geçerli Gözlem Sayısı	157			

Sosyal Faktör:

Sosyal üst kriterinin genel ortalama puanının 5 üzerinden 3,3078 olduğu hesaplanmıştır. Yüzdeler diliminde ise katılımcıların %66,15'inin Üsküdar Meydanını sosyalleşme açısından memnuniyet verici bulmaktadır. Sosyal faktörüne ilişkin elde edilen veriler Tablo 5.10'da verilmiştir.

Tablo 5.10. Sosyal Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı

	N	Ort.	Std. Sapma	Varyans
SOSYAL 1	157	3,1338	1,31117	1,719
SOSYAL 2	157	3,4968	1,20162	1,444
SOSYAL 3	157	3,2930	1,30217	1,696
Geçerli Gözlem Sayısı	157			

Estetik Faktörü:

Estetik üst kriterinin genel ortalama puanının 5 üzerinden 2,9414 olduğu hesaplanmıştır. Yüzdeler diliminde ise katılımcıların %58,82'sinin Üsküdar Meydanını estetik bulduğu hesaplanmıştır. Estetik faktörüne ilişkin elde edilen veriler aşağıda Tablo 5.11'de verilmiştir.

Tablo 5.11. Estetik Faktörüne İlişkin Maddelere Verilen Cevapların Dağılımı

	N	Ort.	Std. Sapma	Varyans
ESTETİK 1	157	3,1019	1,46403	2,143
ESTETİK 2	157	3,0637	1,36664	1,868
ESTETİK 3	157	3,3694	1,21574	1,478
ESTETİK 4	157	2,8217	1,42101	2,019
ESTETİK 5	157	2,3503	1,33429	1,780
Geçerli Gözlem Sayısı	157			

5.3. Açıklayıcı Faktör Analizi ile Faktörlerin Değerlendirilmesi

Toplanan anketlerin analizi için SPSS 22.0 analiz programı tercih edildi. Yapılan faktör analizi uygulamasının adımları aşağıda gösterildi.

5.3.1. Uygulama ve Analiz

Literatür araştırması ve Aralıklı Tip 2 AHP yöntemi neticesinde elde edilen 8 faktör ile ilgili yapılan anketin bulguları SPSS programında açıklayıcı faktör analizi değerlendirilmiştir. İlk etapta bu sekiz gizli değişkeni tanımlayan 40 değişken tanımlanmıştır. Bunların dağılımı Tablo 5.12'de gösterilmiştir.

Tablo 5.12. Alt Kriterlerin Dağılımı

Üst Kriter	Alt Kriter
ULAŞIM	7
GÜVENLİK	4
UYGUNLUK	5
BAKIM	5
ÇEVRE	2
İŞLEVSELLİK	9
SOSYAL	3
ESTETİK	5

İlk Faktör Analizi Bulguları:

Belirli bir veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığına karar verirken dikkate alınması iki temel konu vardır: örneklem büyüklüğü ve değişkenler (ya da maddeler) arasındaki ilişkinin gücü ve maddeler arasında var olan karşılıklı korelasyonların gücü ile ilgilidir. Genelde 0.3'ten daha büyük olan katsayıların kanıtı için korelasyon matrisini incelenmesi önerilir. Eğer bu düzeyin üstünde az sayıda korelasyon bulunursa, faktör analizi uygun olmayabilir.

Ayrıca, verilerin faktör analizine uygunluğunu değerlendirmede yardımcı olmak için kullanılacak iki istatistiksel ölçüm bulunmaktadır. Bartlett testi (Barlett's test of sphericity) (Barlett, 1950) ve Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) örneklem yeterliliği ölçümü (Kaiser, 1970). Faktör analizinin uygun olarak kabul edilmesi için, Barlett testinin anlamlı olması ($p < .05$) gerekmektedir. Kaiser-Meyer-Olkin testi sonucunda, değer 0.50'den düşük olması halinde faktör analizine devam edilemeyeceği yorumu yapılır (Kaya & Kaya, 2013).

KMO testi çıktıları değerlendirildiğinde bu değer 0,868 olduğu görülmektedir. Bartlett's Testi değerleri ise anlamlı çıkmıştır. KMO ve Barlett's testinin anlamlı olması verilerin faktör analizine uygun olduğunu gösterir. Detaylar Tablo 5.13'de gösterilmiştir.

Tablo 5.13. KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,868
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	4095,595
	Df	780
	Sig.	,000

Toplam Açıklanan Varyans:

Kaç tane bileşenin (faktörün) “çıkarılacağına” karar vermek için, çıktıda sağlanmış olan bir kısım bilgiyi dikkate almamız gerekir. Kaiser kriterine göre sadece 1 ya da daha yüksek öz değere sahip olan bileşenler ile ilgileniriz. Kaç tane bileşenin bu kriteri

karşılığını tespit etmek için, Toplam Açıklanan Varyans tablosuna bakmamız gerekir. Başlangıç Özdeğerlerine baktığımızda anketimizde sorulan 40 sorunun 10 faktör ile ifade edilebildiği görülmektedir. Buna karşın ilk sekiz faktörün toplam varyanslarına baktığımızda ise % 66,465 olduğu (kabul edilen %50,00 oranının üzerinde) görülmektedir (Tablo 5.14'e bakınız).

Tablo 5.14. Toplam Açıklanan Varyans

Bileşen	Başlangıç Özdeğerleri			Kare Yüklemelerin ekstraksiyon Toplamı			Kare Yüklemelerin Dönme Topamları
	Toplam	% Varyans	Birikimsel %	Toplam	% Varyans	Birikimsel %	Toplam
1	13,678	34,195	34,195	13,678	34,195	34,195	8,573
2	2,908	7,271	41,466	2,908	7,271	41,466	4,828
3	2,084	5,209	46,675	2,084	5,209	46,675	2,331
4	1,848	4,620	51,295	1,848	4,620	51,295	6,954
5	1,711	4,279	55,574	1,711	4,279	55,574	8,694
6	1,648	4,119	59,693	1,648	4,119	59,693	4,068
7	1,429	3,573	63,266	1,429	3,573	63,266	3,672
8	1,280	3,199	66,465	1,280	3,199	66,465	4,574
9	1,181	2,952	69,417				
10	1,008	2,520	71,937				
11	...	...	...				
39	...	...	...				
40	,081	,203	100,000				

Pattern Matrix Analizi:

Pattern Matrix, değişkenlerin her biri için faktör yüklerini gösterir. Bileşeni tanımlamak ve isimlendirmek için her bir bileşen üzerindeki en yüksek yükleme yapan maddeleri aranır. Düşük değerler (örneğin, 0,3'ten daha düşük) maddenin, bileşende yer alan diğer maddeler ile iyi uyum göstermediğini işaret etmektedir. Mevcut durumu gösteren Tablo 5.15 aşağıda verilmiştir.

Tablo 5.15. Pattern Matrix Analizi

	Faktör							
	1	2	3	4	5	6	7	8
ULAŞIM1	,783							
ULAŞIM4	,753							
ULAŞIM2	,731							
ULAŞIM5	,666							
ULAŞIM3	,648							
ULAŞIM7	,607							
ULAŞIM6	,591							
GÜVENLİK1	,531						,530	
ESTETİK1		,759						
ESTETİK2		,671						,344
ESTETİK4		,665						
ESTETİK5		,639						
ESTETİK3		,628						
UYGUNLUK5		,367		,313				
ÇEVRE1			,910					
ÇEVRE2			,894					
İŞLEVSELLİK3				,748				
İŞLEVSELLİK2				,635				
İŞLEVSELLİK6				,580				
İŞLEVSELLİK1				,570				
İŞLEVSELLİK4				,557				
İŞLEVSELLİK5				,534				
İŞLEVSELLİK7	,343			,533				
İŞLEVSELLİK8				,382				,334
BAKIM3					-,880			
BAKIM1					-,795			
BAKIM5					-,793			
BAKIM4					-,792			
BAKIM2					-,778			
UYGUNLUK1						-,726		
UYGUNLUK2						-,699		
UYGUNLUK3						-,682		
UYGUNLUK4						-,439		
İŞLEVSELLİK 9								
GÜVENLİK2							,620	
GÜVENLİK4							,600	
GÜVENLİK3							,588	
SOSYAL2								,780
SOSYAL1								,710
SOSYAL3								,591

Değişkenlerin Revize Edilmesi

Birince faktör analizi için yukarıdaki tablo ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde revize edilmesi gereken hususlar ortaya çıkmıştır.

- Uygunluk 5 no'lu değişkenin ikinci (,367) ve dördüncü (,313) faktörlere yakın oranlarda yükleme yaptığından çıkartılmıştır.
- İşlevsellik 9 no'lu değişkenin 0,3'ten daha düşük oranda yükleme yaptığı anlaşıldığından değerlendirmeden çıkartılmıştır.

Bu veriler ışığında gerçekleştirilen analizde yukarıdaki nedenlerden dolayı iki değişkenimiz çıkartılarak toplam 38 değişken üzerinden tekrar değerlendirme yapılmıştır.

Yaptığımız değişiklikler neticesinde maddelerin sekiz faktöre ait sütunlara uygun şekilde dağıldığını gösteren tablo aşağıda verilmiştir.

Gerçekleştirilen analizin revize edilmesiyle 40 olan değişken sayısı 2 değişkenin çıkartılmasıyla 38'e düşmüştür. Değişkenlerin dağılımının son halini gösteren Tablo 5.16 aşağıda verilmiştir.

Tablo 5.16. Değişkenlerin Revize Sonrası Dağılımı

Üst Kriter	Alt Kriter
ULAŞIM	7
GÜVENLİK	4
UYGUNLUK	4
BAKIM	5
ÇEVRE	2
İŞLEVSELLİK	8
SOSYAL	3
ESTETİK	5

Revize Sonrası Faktör Analizi

Revizeden sonra KMO and Bartlett's Testinin değerlerini gösteren Tablo 5.17 aşağıdaki gibidir.

Tablo 5.17. Revize Sonrası KMO and Bartlett's Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,869
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	3807,768
	Df	703
	Sig.	,000

Toplam Açıklanan Varyans

Gerçekleştirdiğimiz faktör analizindeki revizenin ardından Toplam Açıklanan Varyans tablosuna baktığımızda anketimizde uyguladığımız alt kriterlerin 10 tanesinin özdeğeri 1'in üzerinde çıkmıştır. İlk 8 faktörün toplam açıklanan varyans %67,304'tür. Bu durum aşağıda Tablo 5.18'de gösterilmiştir.

Tablo 5.18. Toplam Açıklanan Varyans

Component	Başlangıç Özdeğerleri			Kare Yüklemelerin Eksraksiyon Toplamı			Kare Yüklemelerin Dönme Toplamları
	Toplam	% Varyans	Birikimsel %	Toplam	% Varyans	Birikimsel %	Toplam
1	12,870	33,868	33,868	12,870	33,868	33,868	7,939
2	2,900	7,631	41,500	2,900	7,631	41,500	4,728
3	2,075	5,461	46,960	2,075	5,461	46,960	2,555
4	1,830	4,817	51,777	1,830	4,817	51,777	5,958
5	1,711	4,503	56,280	1,711	4,503	56,280	8,048
6	1,599	4,207	60,487	1,599	4,207	60,487	3,810
7	1,402	3,689	64,176	1,402	3,689	64,176	4,248
8	1,189	3,128	67,304	1,189	3,128	67,304	4,696
9	1,076	2,832	70,135				
10	1,001	2,635	72,771				
11	,903	2,378	75,148				
12	...	...	...				
37	...	...	...				
38	,088	,231	100,000				

Pattern Matrix Analizi:

Yapılan revizyon sonrası değişkenlerin her biri için faktör yüklerini gösteren Pattern Matrix tablosu aşağıda verilmiştir (Tablo 5.19).

Güvenlik 1 no'lu değişkenin birinci (,517) ve altıncı (,565) faktörlere yüklenme yaptığından çıkartılması gerekirken, ağırlıklı olarak yaptığı yüklemenin kendi faktörü olduğunun tekrar bir revizyona ihtiyaç duyulmamıştır.

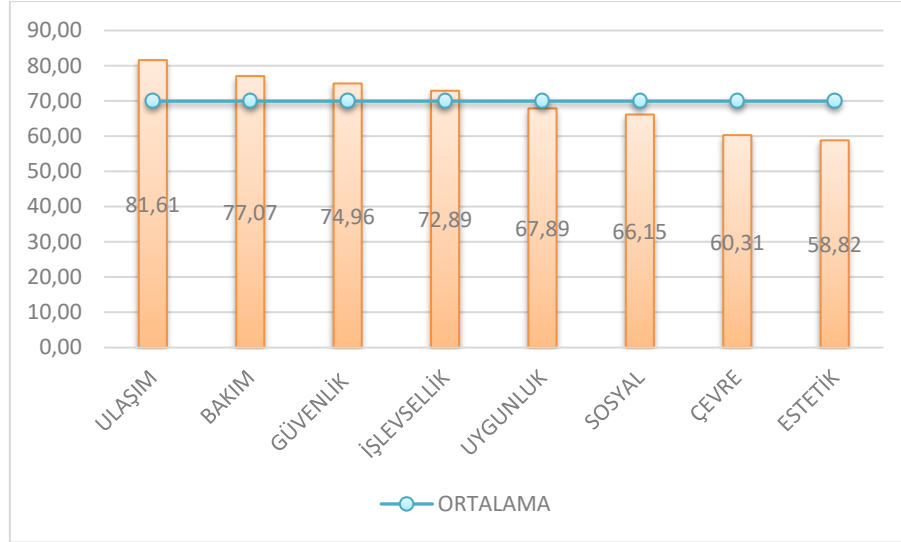
Buna göre anket sorularının yüklendiği faktörler gözden geçirilmiş ve sekiz faktörün doğru şekilde isimlendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan açımlayıcı faktör analizine göre KMY Başarı Skoru için öngörülen 8 ana kriter toplanan anket verileri ile de desteklenmiştir. Bu sekiz gizli değişkeni ölçümleyecek 38 soru tespit edilmiştir.

Tablo 5.19. Pattern Matrix

	Bileşen							
	1	2	3	4	5	6	7	8
ULAŞIM1	,768							
ULAŞIM4	,753							
ULAŞIM2	,716							
ULAŞIM5	,673							
ULAŞIM3	,634							
ULAŞIM6	,606							
ULAŞIM7	,593							
ESTETİK4		,746						
ESTETİK2		,733						
ESTETİK3		,721						
ESTETİK1		,691						
ESTETİK5		,592						
ÇEVRE1			,917					
ÇEVRE2			,909					
İŞLEVSELLİK3				,744				
İŞLEVSELLİK2				,607				
İŞLEVSELLİK6				,562				
İŞLEVSELLİK1				,547				
İŞLEVSELLİK4				,523				
İŞLEVSELLİK7	,354			,523				
İŞLEVSELLİK5				,502				
İŞLEVSELLİK8				,400				
BAKIM3					-,874			
BAKIM5					-,806			
BAKIM4					-,794			
BAKIM1					-,768			
BAKIM2					-,759			
UYGUNLUK1						-,738		
UYGUNLUK2						-,716		
UYGUNLUK3						-,700		
UYGUNLUK4						-,466		
GÜVENLİK2							,657	
GÜVENLİK3							,619	
GÜVENLİK4							,616	
GÜVENLİK1	,517						,565	
SOSYAL2								,805
SOSYAL1								,795
SOSYAL3								,570

5.4. Üsküdar Meydanının KMY Başarı Skoru

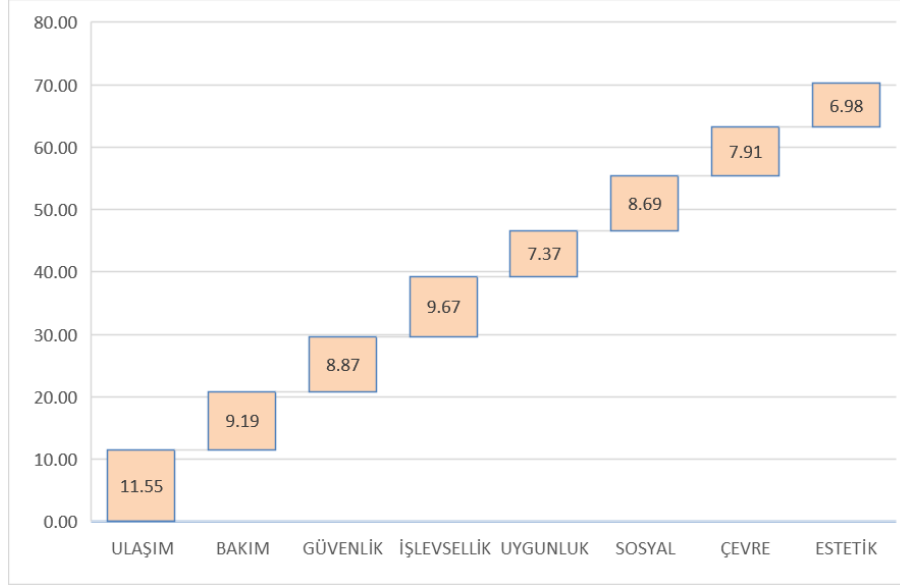
Kent Meydanı Yönetimi Başarı Skorunu elde edebilmek için yukarıda izahı yapılan analizler neticesinde elde edilen 38 alt kriterin skorları tespit edilmiştir. Tablo 21’de gösterilen faktör dağılımı dikkate alınarak yapılan değerlendirme sonucunda elde edilen üst kriterlerin ortalama skorları Şekil 5.3’te gösterilmiştir.

Şekil 5.3. Üst Kriterlerin Anket Sonrası Ortalama Skorları

Üsküdar Meydanı için KMY Skoru çalışmasının son aşamasında, her kriterin ortalama skoru ile kriter ağırlıkları çarpılarak toplam ağırlıklı skor oluşturulmuştur (Bakınız Şekil 5.4). Buna göre Üsküdar Meydanı için KMY Skoru 70,2 olarak elde edilmiştir.

Bu ortalama skor, bu çalışmada sunulan KMY başarı ölçüm modeline göre değerlendirildiğinde meydanı kullananların Üsküdar Meydanı’ndan nispeten memnun olduğunu göstermektedir.

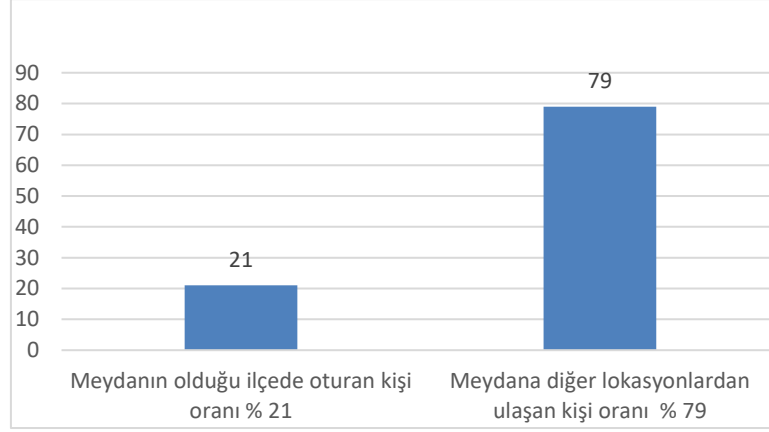
Şekil 5.4. Üst Kriterlerin Ağırlıklı Skora Katkıları

5.5. Yeni Üsküdar Meydanına İlişkin Halkın Görüşleri

Üsküdar Meydanında vatandaşlarla yüz yüze gerçekleştirilen anket çalışmasında, vatandaşlara muhtelif tarihlerde yapılan iyileştirme çalışmalarını da kapsayan, meydan ile ilgili tanımlamalarını, düşüncelerini, memnuniyet ve beklentilerini içeren açık uçlu sorular sorulmuştur. Çalışmanın bu kısmında bu sorulara verilen yanıtlar özetlenmiş, meydanın yönetimine ilişkin memnuniyeti arttırıcı çıkarımlar yapılmıştır.

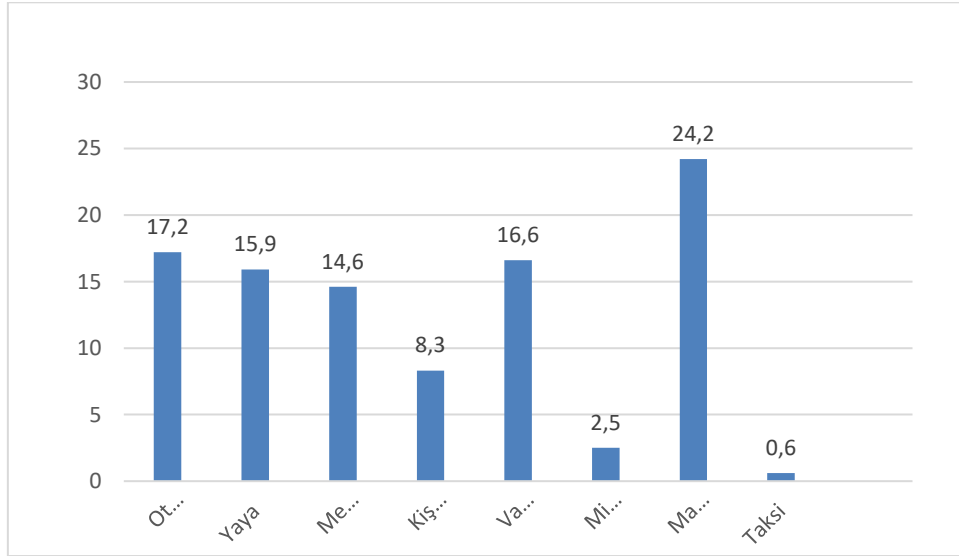
Öncelikle katılımcıların meydan yönetimi ile ilgili bilgisinin olup olmadığı, meydana ulaşım şekli, meydanı hangi amaçla, ne sıklıkta ve hangi zaman aralıklarında kullandıklarına, meydana ne kadar süre kaldıklarına, meydanı ne şekilde tanımladıklarına, meydana nelerden keyif aldıklarına ilişkin sorular ile meydanı kullanım durumları tespit edilmiştir. Bu minvalde araştırmanın sonuçları ile birlikte analizleri ve değerlendirmeleri aşağıda verilmiştir.

Gerçekleştirilen çalışmada katılımcılara sorulan, ‘Meydanın bulunduğu ilçede mi ikamet ediyorsunuz?’ sorusuna verilen cevapların çoğunluğunda katılımcıların meydanın bulunduğu ilçede yaşamadıkları, farklı lokasyonlardan meydana geldikleri bilgisine ulaşılmış ve bu bulgu Şekil 5.5’te gösterilmiştir.

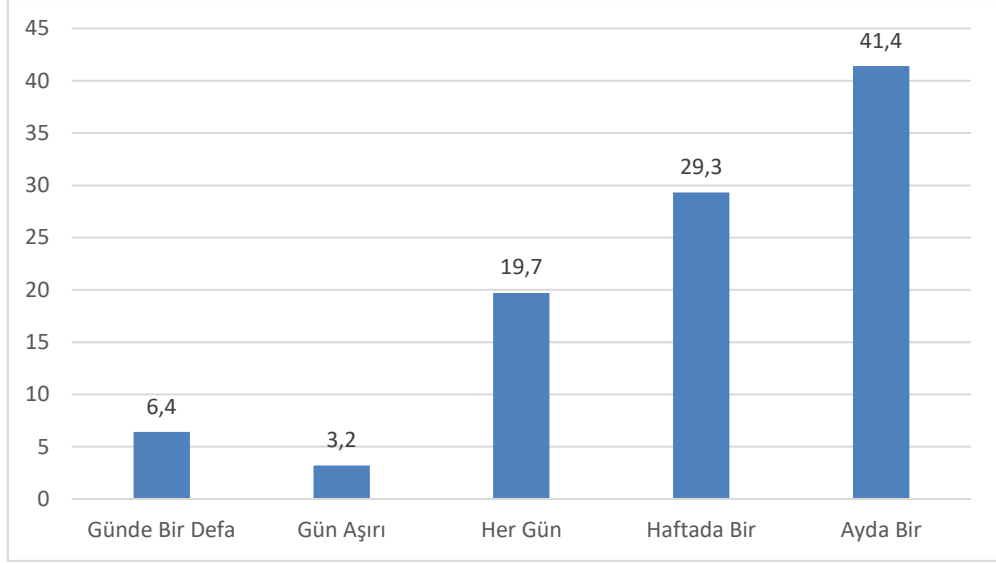
Şekil 5.5. Katılımcıların Meydanın Bulunduğu İlçede İkamet Durumlarına İlişkin Cevapların Dağılımı

Katılımcıların meydana ulaşım şekillerinde, Marmaray kullanımının %24,2 ile en fazla olduğu, %17,2 ile otobüs ulaşımının en fazla kullanılan ikinci ulaşım türü olduğu, en az kullanılan ulaşım araçlarının ise 0,6 ile taksi olduğu tespit edilmiştir. Vatandaşların meydana ulaşım şekli Şekil 5.6’da ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir.

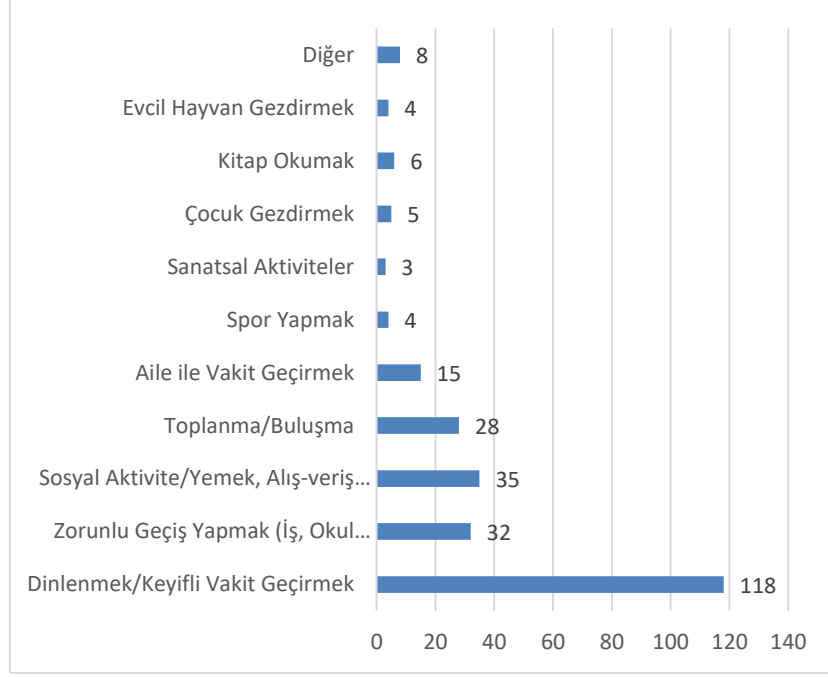
Şekil 5.6. Katılımcıların Meydana Ulaşım Şekline İlişkin Cevapların Dağılımı

Yapılan çalışmada katılımcılara sorulan “Meydanı ne sıklıkta kullanıyorsunuz?” sorusuna, %41,4 oranında ‘Ayda Bir’ cevabı verilmiştir. Katılımcıların meydana kullanma sıklıklarını gösteren Şekil 5.7 aşağıda verilmiştir.

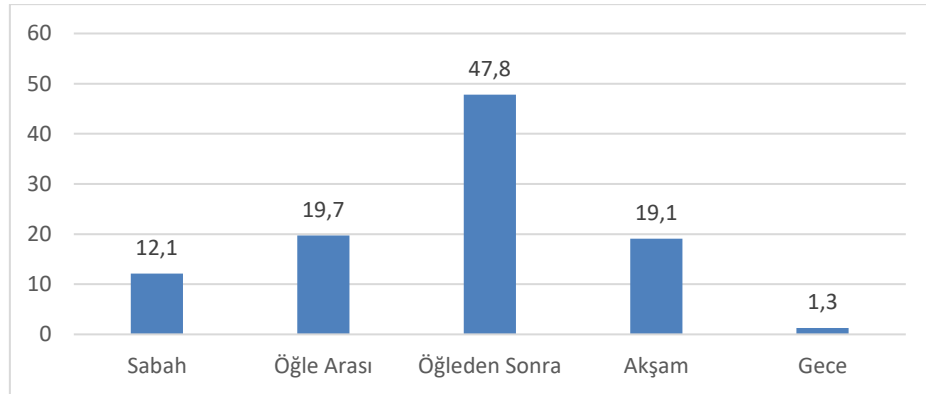
Şekil 5.7. Üsküdar Meydanının Kullanılma Sıklığına İlişkin Cevapların Dağılımı

Meydanı kullanan vatandaşların hangi aktiviteleri gerçekleştirmek için o meydana oldukları önemlidir. Vatandaşların meydana birden farklı amaçla kullanabileceğini öngörerek birden fazla işaretleme yapabileceği “Meydanı kullanma amacınız nedir?” sorusuna, katılımcıların ‘Dinlenmek/Keyifli vakit geçirmek’ seçeneğini 118, ‘Zorunlu Geçiş Yapmak’ seçeneğini 32 ve ‘Sosyal Aktivite’ seçeneğini 35 kez işaretleme yapmışlardır. Katılımcıların kitap okumak, evcil hayvan gezdirmek ve spor yapmak amacıyla da meydana kullandıkları anlaşılmıştır. Vatandaşların bu soru için verdiği diğer kullanım amaçları Şekil 5.8’de gösterilmiştir.

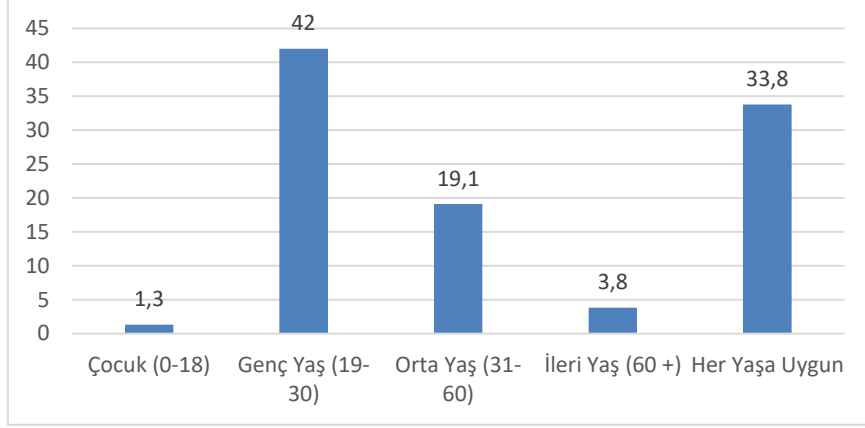
Şekil 5.8. Meydanı Kullanma Amacına İlişkin Cevapların Dağılımı

“Hangi zaman aralıklarında meydana vakit geçiriyorsunuz?” sorusuna verilen cevaplarda en fazla %47,8 ile ‘Öğleden Sonra’ cevabı verilirken, ikinci sırada %19,7 ile öğle arası cevabı verilmiştir. Genel olarak katılımcıların meydana geçirdikleri vakit aralıkları aşağıda Şekil 5.9’da verilmiştir.

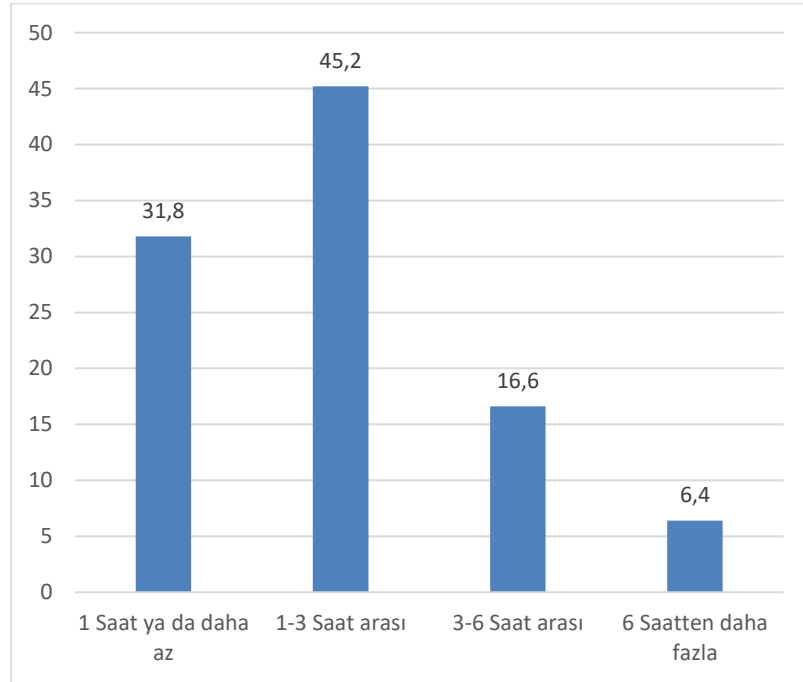
Şekil 5.9. Meydanda Geçirilen Zaman Aralığına İlişkin Cevapların Dağılımı

“Meydan çoğunlukla şu yaş grubuna uygundur?” sorusuna verilen cevapların %42’si ‘Genç Yaş (19-30), %33,8’i ‘Her Yaşa Uygun’ olmuştur. Yapılan çalışmada meydanın yaş grubuna uygunluğu durumu Şekil 5.10’da verilmiştir.

Şekil 5.10. Meydanın Hangi Yaş Grubu İçin Uygunluğu Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı

“Meydanda ne kadar süre kalıyorsunuz?” sorusuna, katılımcıların %45,2’si ‘1-3 Saat Arası’ ve %31,8’i ‘Bir Saat ya da Daha az’ meydana vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir. Genel olarak katılımcıların meydana kaldıkları süreler aşağıda Şekil 5.11’de verilmiştir.

Şekil 5.11. Meydanda Geçirilen Vakte İlişkin Cevapların Dağılımı

Meydanların tüm vatandaşlara kusursuz bir şekilde hizmet etmesi gerekmektedir. Engelli vatandaşlar için Üsküdar Meydanının daha kullanışlı hale getirilmesi gerektiği yapılan anket çalışmasında ortaya çıkmıştır. Çünkü yapılan ankette “Meydan engelli

vatandaşlar için uygundur” önermesi 5 üzerinden 3,1 alabilmiştir. Bu önermeye ilişkin elde edilen skor Tablo 5.20’de gösterilmiştir.

Tablo 5.20. “Meydan Engelli Vatandaşlar için Uygundur” Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı

	N	En düşük değer	En Yüksek Değer	Ortalama	Standart Sapma	Varyans
Meydan engelli vatandaşlar için uygundur.	157	1,00	5,00	3,1019	1,46403	2,143
Geçerli Gözlem Sayısı	157					

Meydanların başarısında önemli rol oynayan mekânlar vardır. Meydanlarda bulunması gereken mekânların önem (öncelik) düzeylerinin tespiti için 1’den 5’e kadar önemlilik sıralaması yapılması istenmiştir. Bu minvalde vatandaşların değerlendirmeleri analiz edildiğinde sıralama şu şekilde olmuştur:

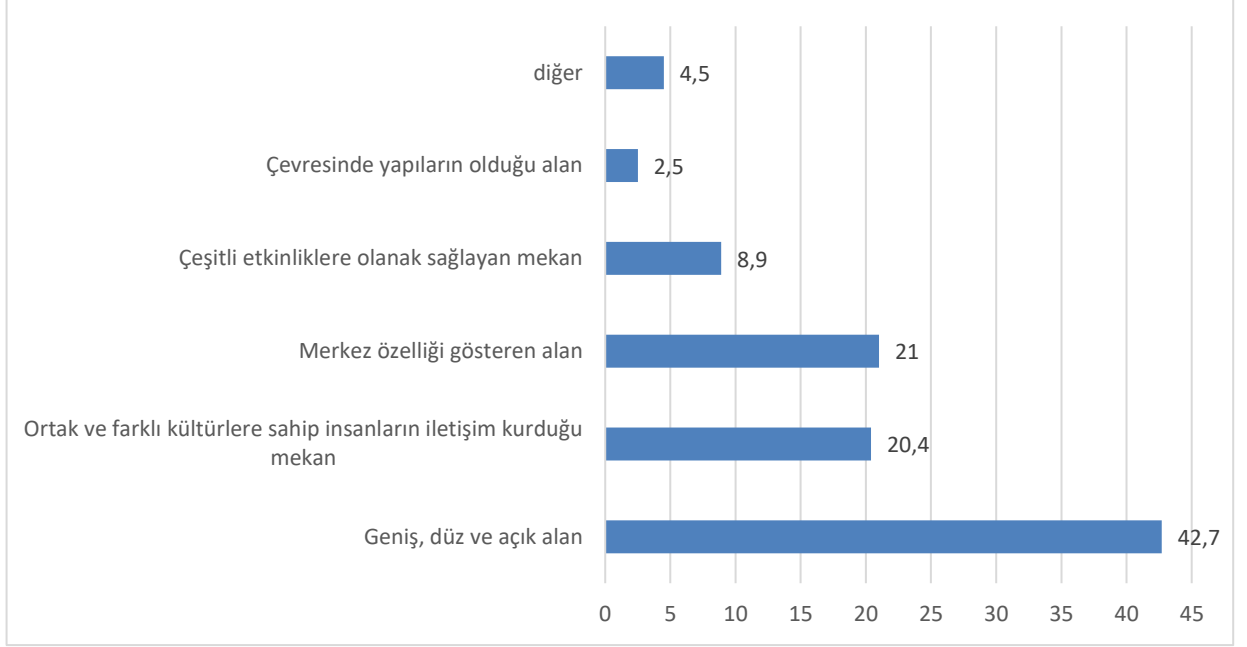
- 1.Sosyal Mekânlar
- 2.Kültürel Mekânlar
- 3.Toplumsal Mekânlar
- 4.İdari Mekânlar
- 5.Ticari Mekânlar şeklinde olmuştur.

Meydanlarda kültürel etkinliklere yer verilmesi, o meydanı her zaman canlı tutacaktır. Aktif bir meydan için vatandaşlara meydana hangi kültürel etkinliklerin olmasını istedikleri sorulmuştur. Buna göre vatandaşların %40,8’i konser, %26,8’i sokak sanatçısı performansları, %12,1’i tiyatro ve %10,8’i de sokak sergileri olmasını istemişlerdir (Tablo 5.21’e bakınız).

Tablo 5.21. Meydanlarda Olması İstenilen Kültürel Etkinlikler Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı

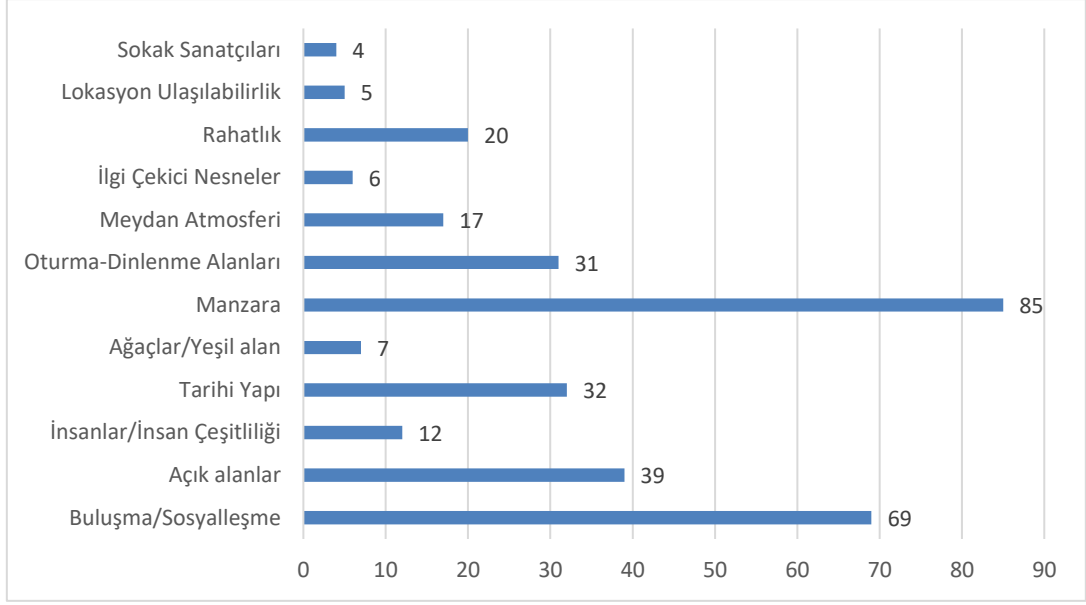
	Frekans	Yüzdeler Oran	Geçerli Yüzde	Toplamı (Birikimsel) Yüzde
Sokak sanatçıları	42	26,8	26,8	26,8
Sokak sergileri	17	10,8	10,8	37,6
Konserler	64	40,8	40,8	78,3
Tiyatro	19	12,1	12,1	90,4
Diğer	15	9,6	9,6	100,0
Toplam	157	100,0	100,0	

Katılımcılara “Meydan denilince aklınıza hangi tanımlamalar gelmektedir?” sorusuna, katılımcıların %42,7’si ‘Geniş, düz ve açık alan’ derken, %20,4’ü ‘Ortak ve farklı kültürlere sahip insanların iletişim kurduğu mekân’ tanımını yapmıştır. Meydan için yapılan tanımlamaların oranları aşağıda Şekil 5.12’ye gösterilmiştir.

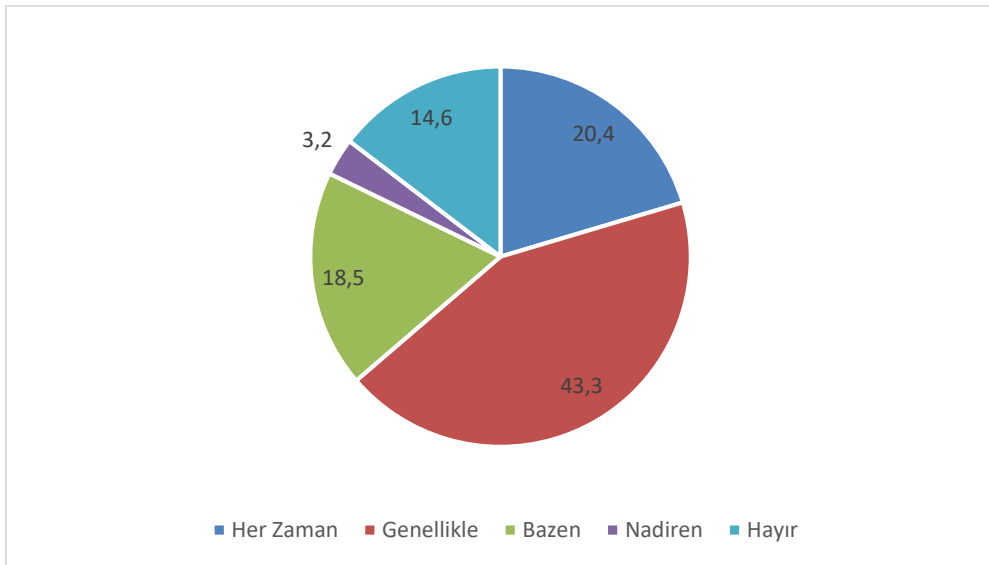
Şekil 5.12. Meydan Denilince Akla Gelen Tanımlamalar Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı

Yapılan çalışmada katılımcılara birden fazla işaretleme yapabileceği “Bu meydanda en çok sevdiğiniz/keyif aldığımız şeyler nelerdir?” sorusuna, katılımcıların ‘Manzara’ seçeneğini 85 kez ve ‘Buluşma/Sosyalleşme’ seçeneğini 69 kez cevaplamışlardır. Meydan için belirtilen diğer sevilen ve keyif alınan seçenekler ve aldıkları skorlar aşağıda Şekil 5.13’te gösterilmiştir.

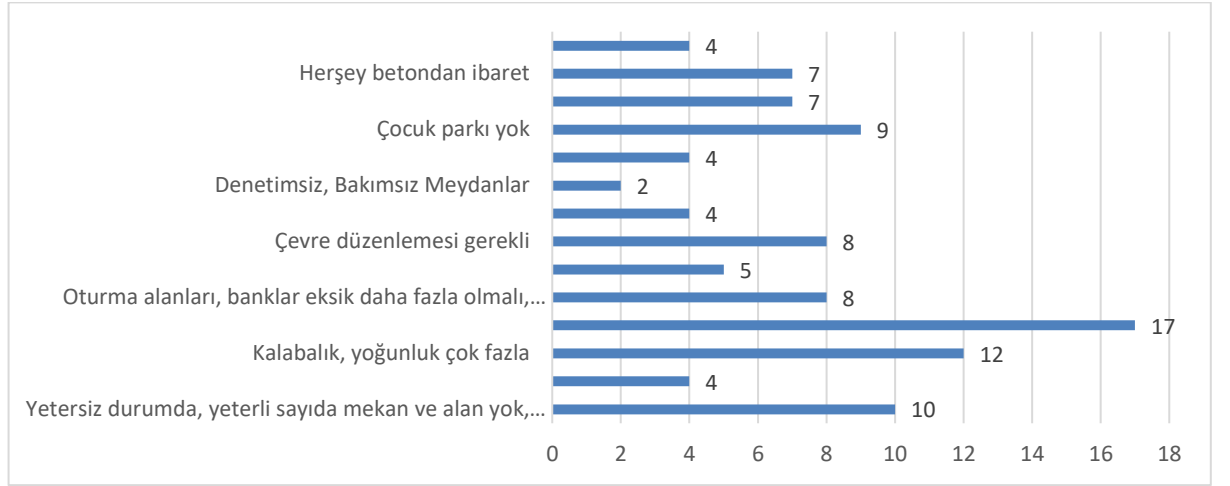
Şekil 5.13. Meydanda En Çok Keyif Alınan Şeyler Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı

Katılımcılara “Meydanda aradığınız durumların karşılığını buluyor musunuz?” sorusuna, katılımcıların %43,3’ü ‘Her Zaman’, %20,4 ‘Genellikle’, %18,5’i ‘Bazen’, %3,2’si ‘Nadiren’ cevabını vermiştir. Katılımcıların %14,6’sı ‘Hayır’ cevabı ile meydana aradığı durumların karşılığını bulamadığını belirtmişlerdir. Yapılan çalışmada meydana aranan durumların karşılığını bulma oranları aşağıda Şekil 5.14’te gösterilmiştir.

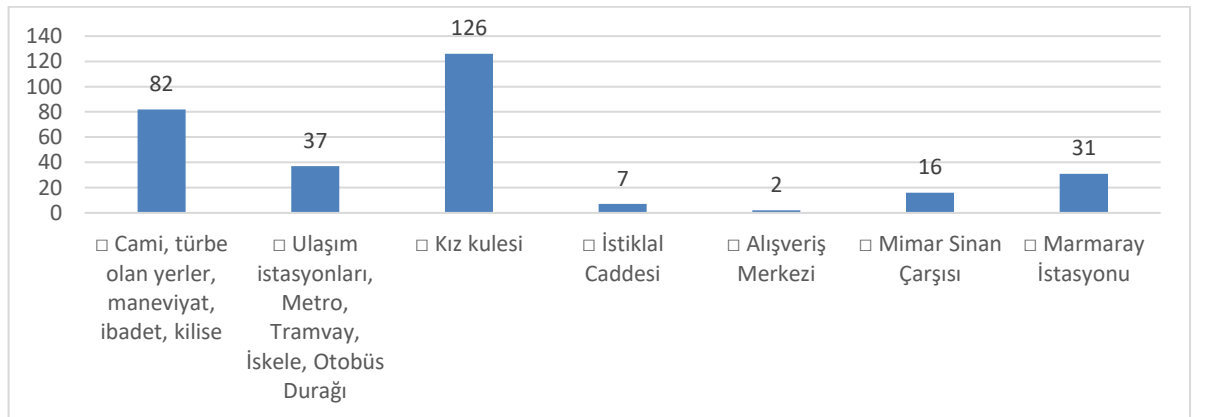
Şekil 5.14. Meydan Beklentiyi Karşılıyor önermesine ilişkin Cevapların Dağılımı

‘Hayır’ cevabı veren katılımcıların meydan için en fazla belirttikleri durumlar meydanların; yetersiz olması, yeterli sayıda mekân ve alanların olmaması, kalabalık olmaları, huzur ve güven olmaması, yeşil alanlarının yetersiz olması şeklindedir. Şekil 5.15’te katılımcıların “Meydanda aradığımız durumların karşılığını buluyor musunuz?” sorusu için verdikleri hayır cevaplarının nedenleri gösterilmiştir.

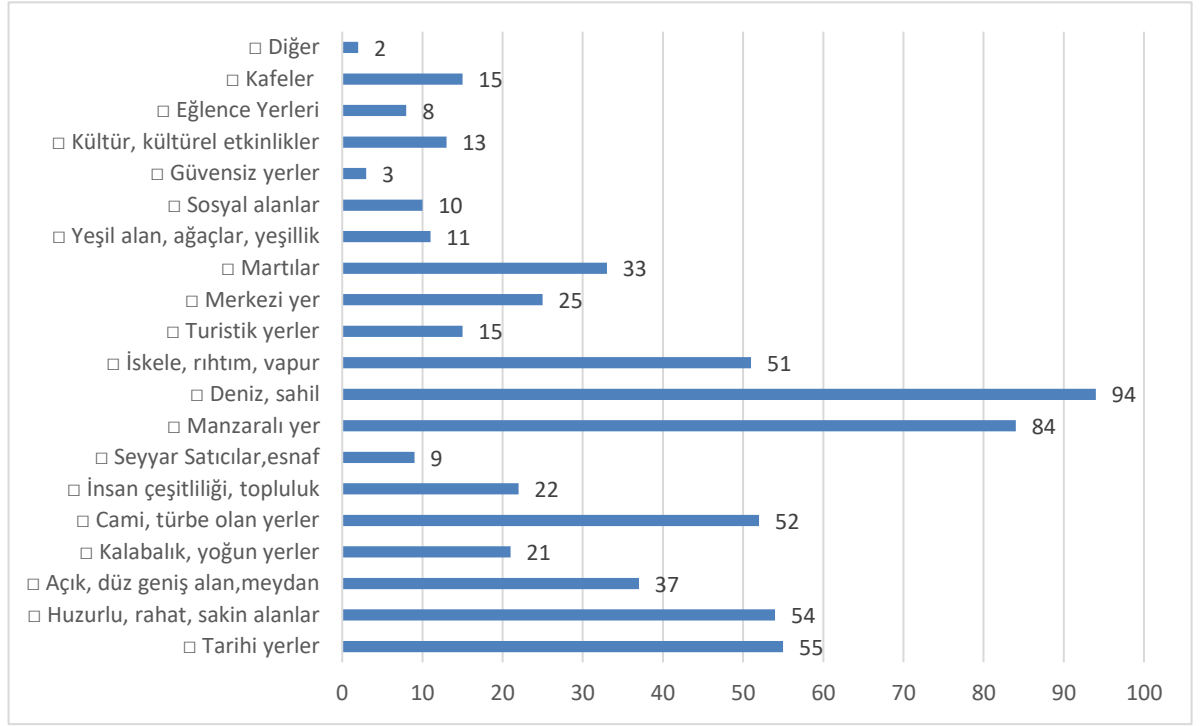
Şekil 5.15. Meydandan Beklenti Sorusuna “Hayır” Cevabı Verenlerin Nedenlerine İlişkin Cevapların Dağılımı

Katılımcılara meydan ile ilgili akla ilk gelen obje-yapı sorulmuş ve 311 cevap alınmıştır. En fazla söylenen obje-yapı “kız kulesi” 126 skoru almıştır. Cami, türbe olan yerler, ulaşım istasyonları, metro, tramway, iskele, otobüs durağı, Marmaray gibi cevaplar alınmıştır. Katılımcıların ”Meydan denilince ilk akla gelen yapı-obje nedir?” sorusuna verdikleri cevaplar aşağıdaki gibi Şekil 5.16’da verilmiştir.

Şekil 5.16. Üsküdar Meydanı Denilince Aklınıza Gelen İlk Obje/Yapı Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı

Meydan ile ilgili akla ilk gelen kelime-simge hangisidir? sorusuna katılımcılar: 94 kez Deniz-Sahil, 84 kez Manzaralı yer, 55 Tarihi yerler ve 54 kez Huzurlu, rahat ve sakin alanlar seçeneklerini ön plana çıkartmışlardır. Katılımcıların meydanı denildiğinde ilk akla gelen kelime ve simge önermesine verdikleri cevaplar Şekil 5.17’de gösterilmiştir.

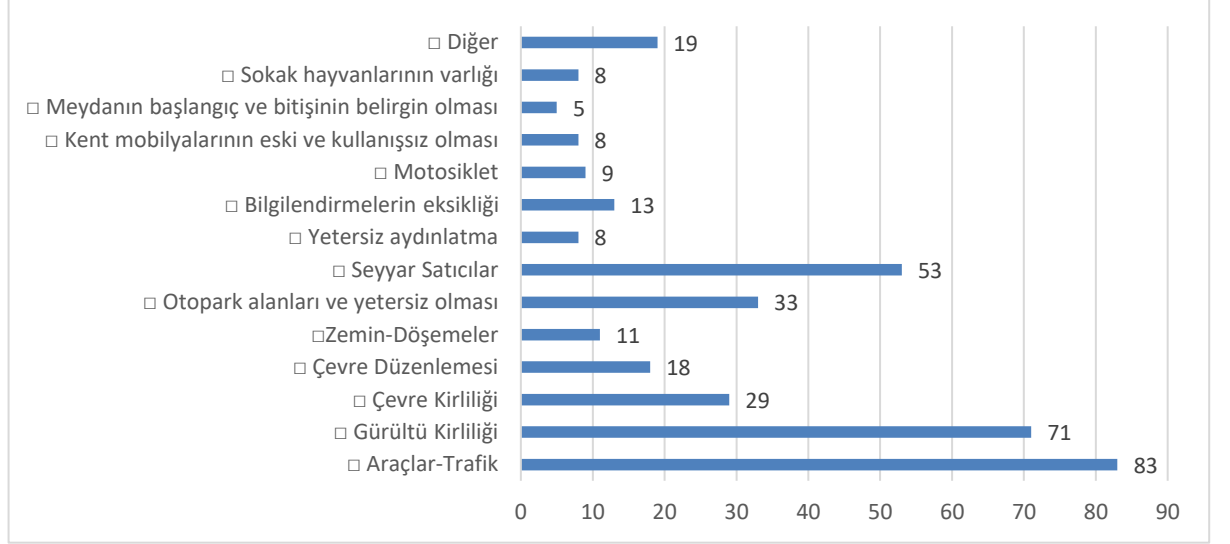

Şekil 5.17. Meydan İle İlgili Akla İlk Gelen Kelime-Simge Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı

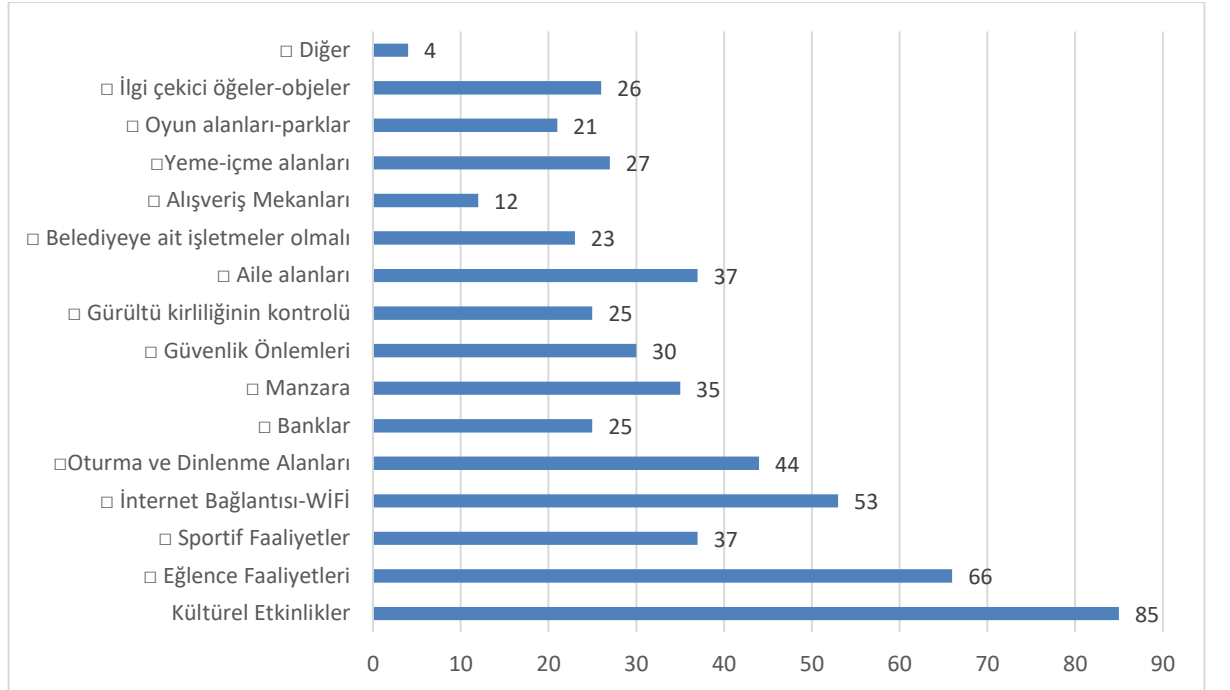
Meydanları başarısız kılan noktalar vardır. Bunların tespiti amacıyla katılımcılara; “Meydanda nelerden rahatsızlık duyuyorsunuz?” sorusuna katılımcılar 83 kez araçlar-trafik, 71 kez gürültü kirliliği derken en az belirtilen durum ise Meydanın başlangıç ve bitişinin belirgin olmaması olmuştur. Sokak hayvanlarının varlığı, kent mobilyalarının eski ve kullanışsız olması, yetersiz aydınlatma durumlarından duydukları rahatsızlığı belirtmişlerdir. Katılımcıların meydanlarda rahatsızlık duydukları konular Şekil 5.18’de gösterilmiştir.

Vatandaşların kaliteli zaman geçirmek için meydanları tercih etmesinde meydanın sahip olduğu öne çıkan unsurları vardır. Gerçekleştirilen çalışmada “Meydanda daha fazla vakit geçirmek için nelerin olmasını istersiniz?” sorusuna Kültürel etkinlikler

seçeneği 85, Eğlence Faaliyetleri 66, İnternet bağlantısı-Wi-fi 53, Oturma ve Dinlenme alanları 44 skor alarak en çok istenilen faaliyetler olmuştur. Meydanda daha fazla vakit geçirmek için istedikleri durumlar Şekil 5.19’de gösterilmiştir.

Şekil 5.18. Meydanda En Çok Nelerden Rahatsızlık Duyuyorsunuz Sorusuna Verilenin Cevapların Dağılımı

Şekil 5.19. Meydanda Daha Fazla Vakit Geçirmek İçin Nelerin Olması Gerekli Sorusuna İlişkin Cevapların Dağılımı

Üsküdar Meydanı'nın hangi kurum tarafından yönetildiği sorusuna, İlçe Belediyesince yönetildiği cevabı %56,7 oranıyla en yüksek skoru almıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yönettiğine dair kanı ise halkın sadece %19,1'i tarafından paylaşılmıştır. Buna göre vatandaşların meydanın yönetim yetkisi konusunda yanlış bir bilgiye sahip oldukları anlaşılmaktadır. 5216 Sayılı kanun çok açık ve net bir şekilde meydanlarla ilgili tüm tasarrufun İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde olduğunu belirtmektedir. Vatandaşların bu hususta verdikleri cevapların genel dağılımı Tablo 5.22'de verilmiştir.

Tablo 5.22. Üsküdar Meydanı Hangi Kurum Tarafından Yönetiliyor Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde Oranı	Geçerli Yüzde	Toplamlı (birikimsel) Yüzde
İlçe belediye	89	56,7	56,7	56,7
İbb	30	19,1	19,1	75,8
Halk ve insanlar	6	3,8	3,8	79,6
Polis Zabıta	7	4,5	4,5	84,1
Özel sektör	4	2,5	2,5	86,6
Esnaf seyyar satıcılar	6	3,8	3,8	90,4
Kimse yönetmiyor	1	,6	,6	91,1
Fikrim yok	14	8,9	8,9	100,0
Toplam	157	100,0	100,0	

Gerçekleştirilen çalışma kapsamında vatandaşlara Üsküdar Meydanını kim yönetmeli? sorusuna %56,1 oran ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmuştur. Beklenildiği gibi Üsküdar Meydanının İlçe Belediyesince yönetildiğini düşünen vatandaşlar, meydanın İstanbul Büyükşehir Belediyesince yönetilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Tablo 5.23 bakınız).

Tablo 5.23. Üsküdar Meydanını Kim Yönetmeli Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde Oranı	Geçerli Yüzde	Toplamlı (Birikimsel) Yüzde
İlçe belediye	48	30,6	30,6	30,6
İbb	88	56,1	56,1	86,6
Özel sektör	3	1,9	1,9	88,5
Karma yönetim	9	5,7	5,7	94,3
Diğer	9	5,7	5,7	100,0
Toplam	157	100,0	100,0	

Gerçekleştirilen çalışma kapsamında vatandaşlara yöneltilen sorulardan biri de, Üsküdar Meydanı yönetiminden genel memnuniyet derecesidir. Buna göre katılımcıların %69,4'ü memnun olduklarını belirtmişlerdir. Cevapların dağılımı Tablo 5.24'te gösterilmiştir.

Tablo 5.24. Meydan Yönetim Memnuniyet Durumunu Önermesine İlişkin Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzdelik Oran	Geçerli Yüzde	Toplamlı (Birikimsel) Yüzde
Evet	109	69,4	69,4	69,4
Hayır	48	30,6	30,6	100,0
Toplam	157	100,0	100,0	

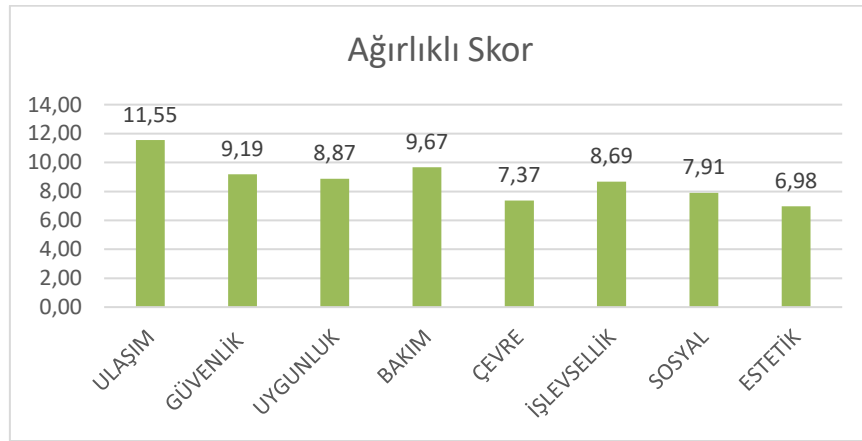
5.6. Kent Meydanı Yönetimine İlişkin Çıkarımlar

Saha çalışması olarak gerçekleştirdiğimiz anketin üçüncü bölümünde, katılımcılardan meydandaki mevcut durum ile ilgili memnuniyet durumlarını ve gelecekte meydan ile ilgili beklentilerine dair görüşler alınması amaçlanmıştır. Bu minvalde Aralıklı Tip 2 Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi yöntemi ile elde ettiğimiz Üst kriterlere ait ağırlıklı skorlar (Şekil 21) ve diğer verilerin değerlendirilmesiyle şu çıkarımlar yapılmıştır:

- Kent meydanı yönetiminin başarısını en çok etkileyen kriter Ulaşım üst kriteri olmuştur. Meydana özel araç ile veya yaya olarak ulaşım kolaylığı, meydandan diğer lokasyonlara ulaşım imkanı gibi Ulaşım üst kriterine ilişkin sorular meydanda kaliteli vakit geçirmek isteyen vatandaşların en önem verdikleri sorular olmuştur. Son yıllarda yapılan ve ulaşım altyapısını olumlu

şekilde geliştiren Çekmeköy metrosu ve Marmaray gibi projeler ulaşım skorunun yüksek çıkmasında önemli bir etken olmuştur. Bunun yanında meydana vapur, otobüs ve metro gibi çok farklı ulaşım kanalları ile ulaşımın kolay olması meydana bu yönden öne çıkarmaktadır.

- Buna karşın meydanlardaki yeşil alan eksikliği, meydana özgü ilgi çekici sanat eseri olmaması, meydanın çevresinde bulunan binaların estetik olmaması, meydana araç trafiğine bağlı hava ve gürültü kirliliği ve yaya sirkülasyonuna etki etmesi nedeniyle Estetik ve Çevre üst kriterlerinin ağırlıklı skorlarının en düşük çıktığı görülmüştür (Şekil 5.20 bakınız).

Şekil 5.20. Üst Kriterlerin Ağırlıklı Skorları

Vatandaşlara Üsküdar Meydanı ile ilgili muhtelif tarihlerde yapılan iyileştirme çalışmalarını da kapsayan, meydan ile ilgili tanımlamalarını, düşüncelerini, memnuniyet ve beklentilerini içeren sorular sorulmuş ve bu sorulara verilen yanıtlar dikkate alınarak meydanın yönetimine ilişkin şu çıkarımlar ortaya konmuştur.

- Ankete göre, Üsküdar Meydanının kim tarafından yönetildiği sorusuna vatandaşlar ağırlıklı olarak İlçe Belediyesi cevabını vermişlerdir. Meydanın kim tarafından yönetilmesi gerektiği hususunda ise Büyükşehir Belediyesini çok açık bir şekilde işaret etmişlerdir. Buna göre, meydanların yönetiminin yasa gereği Büyükşehir Belediyesi tarafından yapıldığı konusunda vatandaşın bilgisinin olmadığı ancak meydanların Büyükşehir Belediyesince yönetilmesini istedikleri çıkarımına ulaşılmıştır.

- Meydan yönetiminden memnuniyet durumunu ‘Evet’, ‘Hayır’ şeklinde değerlendirdiğimizde vatandaşların %69,4’ünün memnun oldukları görülmüştür. Üsküdar Kent Meydanı Yönetim Skorunun yüzde 70,2 olduğu göz önünde bulundurulduğunda birbirine yakın olan bu skorların tutarlı olduğu sonucuna varılmıştır.
- Üsküdar Meydanının engelli vatandaşlar için uygun olup olmadığı hususunda yöneltilen soruda, memnuniyet oranının % 62 olması meydan ile ilgili yapılacak iyileştirme çalışmalarında bu konu üzerinde çalışılması gerektiğini ortaya koymuştur.
- Vatandaşların meydanlarda en çok olmasını istediği durumlardan bir tanesi de yeşil alanların fazla olmasıdır. Gerçekleştirilen analizde Üsküdar Meydanında yeşil alan eksikliğine dikkat çekmişlerdir. Yapılacak iyileştirme çalışmalarında daha çok yeşil alana yer vermeleri gerektiği ortaya konmuştur.
- Anket analizine göre, Üsküdar Meydanı trafiğinin yer altına alınmaması ya da alınamamasından kaynaklanan probleme vatandaşlar dikkat çekmiştir. Bu konuda bir çözüm bulunması gerektiği ortaya konmuştur. Ayrıca, Çevre üst kriterinin düşük skor almasında en büyük etken, meydandaki araç sirkülasyonunun oluşturduğu görüntü ve gürültü kirliliği olmuştur.
- Vatandaşların meydanlarda güvenli bir şekilde vakit geçirme isteği, meydan yönetimi başarı kriterlerinden güvenlik üst kriterini çok önemli hale getirmiştir. Gerçekleştirilen çalışmada da meydanın gece-gündüz güvenli olması, meydana açılan yolların ve gece aydınlatmalarının yeterli olduğu kanaatine varılmıştır.
- Meydanlardaki iyileştirme çalışmaları ne kadar önemli ise sonrasındaki bakım-onarım-temizlik işleri çok önem arz etmektedir. Üsküdar Meydanında temizlik işleri, kent mobilyalarının bakım ve onarımı, mevcut yeşil alanların bakımı gibi çalışmaların periyodik olarak yapıldığı anket ile ortaya konmuştur. Bu sonuç Bakım üst kriterinin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

BÖLÜM VI

SONUÇ

Günümüzde meydanlar, halkın sosyalleşme alanı olduğu kadar kamu hizmetlerine erişimin de odak noktasını oluşturmaktadır. Meydanlar özellikle ulaşım ve erişimin merkezi halindedir. Birçok kamu kurum ve kuruluşları, ibadet yerleri, kültür ve sanat merkezleri meydanlara yakın alanlarda konumlanmıştır. Bütün bunlarla birlikte günümüz meydanlarının, kentlerin göç alması ile birlikte vatandaşların ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma geldiği gözlenmektedir. Dünyada birçok meydan yenilenmekte, artan nüfusa değişen şartlara uyumlu hale getirilmektedir.

Ülkemizde de yerel yönetimler, meydanların mevcut alanını genişletmek ve daha fonksiyonel kullanımı sağlamak için meydanları tekrar projelendirme yoluna gitmektedirler. Bu sebeple İstanbul özelinde Taksim, Sultanahmet, Üsküdar ve Beşiktaş meydanları başta olmak üzere birçok meydan da yeni düzenlemeler yapılmaktadır. Meydanların kentli tarafından toplanma, alışveriş, dinlenme, ulaşım da aktarma gibi birçok farklı amaç için sıklıkla kullanıldığı göz önüne alındığında bu düzenlemelerin kent yönetiminde söz sahibi politika yapıcılar tarafından doğru şekilde planlanması ve değişim süreçlerine halkın ortak edilmesi çok önemlidir. Yine meydan yönetiminden duyulan memnuniyet alınan kararlarla ilişkilendirilmeli ve kent yönetimi açısından değerli bir done olarak görülmelidir.

Meydanları bu kadar önemli kılan nedenler dikkate alındığında bunların yönetimine ilişkin başarı kriterlerinin belirlenmesi ve ölçümlenmesi de önem arz etmektedir. Bu bağlamda, bu tezde araştırmanın temelini oluşturan KMY başarı ölçütleri ve bunlara ilişkin göstergelerin belirlenmesi için literatür taraması, yüz yüze uzman görüşmeleri ve vatandaşa yönelik bir anket yapılmıştır.

KMY Başarı Skoru modellemesi yapma amacı taşıyan bu çalışmada iki aşamalı bir metodoloji uygulanmıştır. İlk aşamada KMY başarı skoru için değerlendirmeye

alınacak kriterler tespit edilmiştir. Bu kapsamda yerel yönetimler için meydanların ne ifade ettiğini belirlemek amacıyla literatür taraması yapılmıştır. Yapılan literatür taramasına göre yerel yönetimler açısından bahse konu kentsel mekânların yönetim başarısını gösteren başarı ölçütleri Ulaşım, Güvenlik, Bakım, Çevre, İşlevsellik, Sosyal ve Kültürel Etkinlikler ve Estetik olarak belirlenmiştir. Başarılı bir meydan yönetimi için literatürden çıkarılan kriterler uzmanlar tarafından değerlendirilmiştir. Belirlenen kriterlerden hangisinin daha önemli ve öncelikli olduğunu belirlemek için Aralıklı Tip-2 Bulanık AHP yöntemi kullanılmıştır ve kriter ağırlıkları tespit edilmiştir. Değerlendirme sürecinin sübjektif olması ve kısmen belirsiz verilere dayanması nedeniyle bu yöntem tercih edilmiştir.

Önerilen yaklaşımın ikinci aşaması anket çalışmasından oluşmaktadır. Bu aşamada meydanı kullanan vatandaşların değerlendirmesini almak için saha çalışması yapılmıştır. Bir önceki aşamada literatür taraması ve Aralıklı Tip-2 Bulanık Analitik Hiyerarşi Prosesi yöntemi ile belirlenen başarı kriterlerini temel alan bir anket hazırlanmış, anket Üsküdar Meydanı'nda uygulanmıştır. Bunun için yüz yüze anket yöntemi tercih edilmiş ve anketten elde edilen verilerin analizi SPSS programı kullanılarak yapılmıştır. Kent Meydanı Yönetimi başarı kriterlerinin uygunluğunu ve kriterler arasındaki ilişkiyi anlamlandırmak amacıyla Faktör Analizi (FA) gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler açımlayıcı faktör analizi ile değerlendirilmiş, anket sorularının dağılımı ve açıkladığı faktörler revize edilmiştir. Bu analiz neticesinde elde edilen veriler ışığında toplam 8 üst kriter ve bunların skorunu ortaya koyacak 38 alt kriter belirlenmiştir.

Tablo 21'de dağılımını verdiğimiz göstergeleri ölçümleyen önermelere katılımcıların 5'li likert ölçeğine göre katılım düzeylerinin ortalamaları hesaplanmıştır. Ortalaması hesaplanan her bir anket maddesi, bağlı olduğu üst kriterin (faktörün) toplam puanlarını belirlemiştir. Bu minvalde, KMY skoru faktörlerin ağırlıklı ortalama skoru olarak hesaplanmış, kullanılan ağırlıklar Aralıklı Tip-2 Bulanık AHP ile bulunmuştur.

Buna göre, yapılan tüm analiz çalışmaları neticesinde elde edilen veriler ışığında Üsküdar Meydanı için Kent Meydanı Yönetimi Başarı Skoru yüz üzerinden 70.2 olarak bulunmuştur.

Sonuç olarak, yapılan analizlerle elde edilen Kent Meydanı Yönetimi başarı skoru modeli, her ne kadar Üsküdar Meydanı örneğinde uygulanmış olsa da genellenebilecek ve İstanbul'un diğer meydanları ve diğer illerdeki meydanlar için kullanılabilir niteliktedir. Bu sayede, meydanların başarı kriterleri disipline edilerek meydanlardaki hizmet kalitesi ölçümlenebilir ve denetlenebilir hale getirilmiştir. Ortaya konulan KMY Başarı Skoru modeli ile uygulanan meydanın yönetsel başarısına ilişkin sağlıklı bir değerlendirme yapılabileceği kanaatine varılmıştır.

REFERANSLAR

- Abou El Ezz, N., Eid, Y., Khalifa, M., & Hamhaber, J. (2017). Governance Models of Successful Urban Public Spaces: Reflections on the Case of Cairo, Egypt. *SSRN Electronic Journal*. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3163031>
- Barlett, M. S. (1950). Tests of Significance in Factor Analysis. *British Journal of Statistical Psychology*, 3(2), 77–85. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8317.1950.tb00285.x>
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 8(4), 470–483.
- Carmona, M., De Magalhães, C., & Hammond, L. (2008). *Public space: the management dimension*. Routledge.
- Çınar Altınçekiç, H. S., Ergin, B., & Tanfer, M. (2015). Tarihsel Süreç İçinde Kent Kimliğinin Mekânsal Kalite Değerlendirmesi Üzerine Bir Araştırma (Taksim Meydanı). *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 15(2), 132–148. <https://doi.org/10.17474/acuofd.26010>
- Erturan, A. (2011). Kentsel Kamusal Alan Oluşturmada Bir Yöntem Denemesi: İstanbul Yeldeğirmeni Mahallesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, MSGSÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Favole, P. (1995). *Squares in contemporary architecture*. Waanders Publishers Architectura-Natura Pres, Amsterdam.
- Görener, A., Ayvaz, B., Kusakci, A. O., & Altinok, E. (2017). A hybrid type-2 fuzzy based supplier performance evaluation methodology: The Turkish Airlines technic case. *Applied Soft Computing*, 56(1), 436–445. <https://doi.org/10.1016/j.asoc.2017.03.026>

İ.B.B.M.Y.S. (2016). MYS KİTAP (1).PDF.

İnceoğlu, M. (2016). Kentsel Mekanda Kalite Kavramı. *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, 4-3, 131-146.
<https://doi.org/10.5505/megaron.2016.42650>

Kaiser, H. F. (1970). A second generation little jiffy. *Psychometrika*, 35(4), 401-415.
<https://doi.org/10.1007/BF02291817>

Kaya, M., & Kaya, M. F. (2013). Sürdürülebilir Kalkınmaya Yönelik Tutum Ölçeği Geliştirme Çalışması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (28), 175-193.

Keçek, G. (2016). Analitik Hiyerarşı Süreci (AHP) ve Promethee Teknikleriyle Akıllı Telefon Seçimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (49), 46-62.

Kuruüzüm, A. (2001). Analitik Hiyerarşı Yöntemi ve İşletmecilik Alanındaki Uygulamaları. *Akdeniz University Faculty of Economics & Administrative Sciences Faculty Journal/Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 83-105.

Kuşakcı, A. O., Ayvaz, B., Öztürk, F., & Sofu, F. (2019). BULANIK MULTIMOORA İLE PERSONEL SEÇİMİ: HAVACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA. *Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 8(1), 96-110.
<https://doi.org/10.28948/ngumuh.516835>

Metin, T. (2013). Türkiye Selçuklu Şehirlerinde" Meydan Kültürü". *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 28(1), 209-222.

Montgomery, J. (1998). Making a city: urbanity, vitality and urban design. *Journal of Urban Design*, 3(1), 93-116. <https://doi.org/10.1080/13574809808724418>

Önder, S. (2002). Kentsel Açık Mekan Olarak Meydanların İrdelenmesi. *Selçuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 16(29), 96-106.

- Özalp, D. (2008). *Tarihi Kent imajının korunmasında kentsel tasarım örneği-Antakya örneği* (Vol. 49). Ankara.
- Öztürk, M., Paksoy, T., & Öztürk, M. (2017). Aralık Tip-2 Bulanık Mantık Yönteminin Tedarikçi Seçiminde Kullanımının Önemi Üzerine Bir Araştırma. *Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi*, 10(2), 1–18.
- PPS, 2015. (2015). 10 Principles for Successful Squares. (2005, November 30). Retrieved from <https://www.pps.org/article/squaresprinciples>
- Qin, J., Liu, X., & Pedrycz, W. (2017). An extended TODIM multi-criteria group decision making method for green supplier selection in interval type-2 fuzzy environment. *European Journal of Operational Research*, 258(2), 626–638. <https://doi.org/10.1016/j.ejor.2016.09.059>
- Rouse, J., Bidgood, J., Mason, S., Johnson, M., Fraser, C., Hender, C., & Lavelle, P. (2003). Mükemmel Binalar Yaratmak. *Arkitera Mimarlık Merkezi*, 1–247.
- Saaty, T. L. (1990). The analytic hierarchy process in conflict management. *International Journal of Conflict Management*. <https://doi.org/10.1108/eb022672>
- Sezik, M. (2016). Kimliğinin Korunması ve Kentsel Gelişimin Sağlanması Bağlamında Yerel Yönetimin Önemi : Adıyaman Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 43–57.
- Taşçı, H. (2012). *Kent Meydanı ile Kent Kimliği İlişkisi: Üsküdar Meydanı Örneği*. Marmara Üniversitesi.
- Temur, G. T., Kaya, T., & Kahraman, C. (2014). Facility Location Selection in Reverse Logistics Using a Type-2 Fuzzy Decision Aid Method (pp. 591–606). https://doi.org/10.1007/978-3-642-53939-8_25
- Üsküdar Meydan Projesi, Ü. (2015). PromimProje-Üsküdar Meydanı SUNUM-8.

- Uzgoren, G. (2016). A comparative study on the relationship between quality of space and urban space activities in the public open spaces. *MEGARON / Yıldız Technical University, Faculty of Architecture E-Journal*.
<https://doi.org/10.5505/megaron.2016.42650>
- Yaşlıoğlu, M. M. (2017). Sosyal bilimlerde faktör analizi ve geçerlilik: Keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizlerinin kullanılması. *Istanbul Üniversitesi İletme Fakültesi Dergisi*, 46(Special Issue), 74.
- Yilmaz, M. K., Kusakci, A. O., Tatoglu, E., Icten, O., & Yetgin, F. (2019). Performance Evaluation of Real Estate Investment Trusts using a Hybridized Interval Type-2 Fuzzy AHP-DEA Approach: The Case of Borsa Istanbul. *International Journal of Information Technology & Decision Making*, 18(06), 1785–1820. <https://doi.org/10.1142/S0219622019500354>
- Zadeh, L. A. (1965). Fuzzy sets. *Information and Control*, 8(3), 338–353.
[https://doi.org/10.1016/S0019-9958\(65\)90241-X](https://doi.org/10.1016/S0019-9958(65)90241-X)
- Zucker, P. (1959). *Town and Square: From Agora to the Village Green*, Columbia.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler: Adı-Soyadı: Vural ERCE

E-mail (1): vural.erce@ihu.edu.tr

E-mail (2): vural_erce@hotmail.com

Eğitim:

2007 – 2011 İktisat Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, Anadolu Üniversitesi, Türkiye

2019 –2020 Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Yüksek lisans Programı, İbn Haldun Üniversitesi, Türkiye

İş Deneyimi:

2006- 2007 TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) Sözleşmeli Memur

2007–..... İstanbul Büyükşehir Belediyesi Zabıta Komiseri